

Vysoká škola zdravotnická, o. p. s., Praha 5

BABYBOXY VERSUS PORODY V UTAJENÍ

BAKALÁŘSKÁ PRÁCE

MICHAELA BERANOVÁ

Praha 2016

VYSOKÁ ŠKOLA ZDRAVOTNICKÁ, o. p. s., PRAHA 5

BABYBOXY VERSUS PORODY V UTAJENÍ

Bakalářská práce

MICHAELA BERANOVÁ

Stupeň vzdělání: bakalář

Název studijního oboru: Porodní asistentka

Vedoucí práce: PhDr. Ivana Jahodová

Praha 2016

VYSOKÁ ŠKOLA ZDRAVOTNICKÁ, o. p. s.
se sídlem v Praze 5, Duškova 7, PSČ 150 00

Beranová Michaela
3. A PA

Schválení tématu bakalářské práce

Na základě Vaší žádosti ze dne 11. 3. 2015 Vám oznamuji
schválení tématu Vaší bakalářské práce ve znění:

Babyboxy versus porody v utajení

Baby Hatches Versus Births in Secret

Vedoucí bakalářské práce: PhDr. Ivana Jahodová

V Praze dne: 2. 11. 2015

doc. PhDr. Jitka Němcová, PhD.
rektorka

PROHLÁŠENÍ

Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci vypracovala samostatně, že jsem řádně citovala všechny použité prameny a literaturu a že tato práce nebyla využita k získání stejného nebo jiného titulu.

Souhlasím s prezenčním zpřístupněním své bakalářské práce ke studijním účelům.

V Praze dne

podpis

PODĚKOVÁNÍ

Poděkování patří PhDr. Ivaně Jahodové za její poskytnuté rady a připomínky při vedení mé bakalářské práce. Děkuji též MUDr. Pavlu Čepickému, porodní asistentce Bc. Táně Kalinové, sociální pracovníci Bc. Evě Prknové, panu Ludvíku Hessovi a lince právní pomoci Nadace Naše dítě.

ABSTRAKT

BERANOVÁ, Michaela. *Babyboxy versus porody v utajení*. Vysoká škola zdravotnická, o. p. s. Stupeň kvalifikace: Bakalář (Bc.). Vedoucí práce: PhDr. Ivana Jahodová. Praha. 2016. 41 s.

Tématem bakalářské práce jsou především dvě východiska ze situace, kdy se matce narodí dítě, které si nechce nebo z nějakého důvodu nemůže ponechat. Jedná se o babyboxy a porody s utajenou totožností matky. Práce je rozdělena na teoretickou a praktickou část. Teoretická část práce se zabývá problematikou nechtěného těhotenství, popisuje její situaci v historii, charakterizuje jak rizikové faktory vzniku nechtěného otěhotnění, tak i jeho následné řešení. V práci jsou zmíněny všechny možnosti, jak lze v České republice dítě legálně odložit. Téma práce se však věnuje problematice babyboxů, včetně jejich výhod a nevýhod a dále se zabývá porody s utajenou totožností matky, především pak jejich legislativou, průběhem a postupem zdravotnických zařízení v případě této specifické situace. Praktická část bakalářské práce se věnuje kvalitativnímu průzkumu, který je vedený formou hloubkových polostrukturovaných rozhovorů s osobami ze zdravotního, sociálního a právního odvětví, jejichž náhled a názory přispívají k celkovému pochopení problematiky babyboxů a utajených porodů.

Klíčová slova

Babybox. Náhradní rodina. Nechtěné těhotenství. Odložení dítěte. Utajený porod.

ABSTRACT

BERANOVÁ, Michaela. *Baby Hatches Versus Births in Secret*. Medical College. Degree: Bachelor (Bc.). Supervisor: PhDr. Ivana Jahodová. Prague. 2016. 41 pages.

Topics elaborated in this baccalaureate thesis primarily involve two approaches of addressing the situation when a mother gives birth to a child whom she does not want to or cannot keep. These are the baby hatches and births when the mother's identity is withheld. The thesis consists of the theoretical and practical part. The theoretical part of the thesis deals with issues of unwanted pregnancy, describes such situation in the history, characterises both the risk factors of unwanted pregnancy as well as subsequent ways of handling it. Legitimate options of giving up a baby in the Czech Republic are described herein. The thesis, however, focuses on the pros and cons of the baby hatches and also deals with the births when the mother's identity is withheld, in particular related legislation and the course of action and procedure applied by the healthcare facilities. The practical part of baccalaureate thesis deals with qualitative survey carried out through in-depth semi-structured interviews with persons in the healthcare, social and legal sector, whose views and opinions contribute to the overall understanding of issues connected with baby hatches and births in secret.

Key words

Abandonment of child. Baby hatch. Birth in secret. Substitute family. Unwanted pregnancy.

OBSAH

SEZNAM POUŽITÝCH ZKRATEK

SEZNAM TABULEK

ÚVOD	11
1 TĚHOTENSTVÍ JAKO OBAVA	14
1.1 PROBLEMATIKA ODKLÁDÁNÍ DĚTÍ	15
1.2 SVOBODNÉ MATKY V HISTORII	16
1.3 MATKY V SITUACI NECHTĚNÉHO RODIČOVSTVÍ	17
2 LEGÁLNÍ ODLOŽENÍ DÍTĚTE V ČR	19
3 BABYBOX	20
3.1 JAK FUNGUJÍ BABYBOXY	20
3.2 V ČEM JSOU BABYBOXY VÝHODNÉ A NEVÝHODNÉ	22
3.2.1 ARGUMENTY PRO BABYBOXY	22
3.2.2 ARGUMENTY PROTI BABYBOXŮM	23
3.3 DŮLEŽITÉ ČLÁNKY ÚMLUVY O PRÁVECH DÍTĚTE.....	24
4 UTAJENÝ POROD	26
4.1 KDE PROBÍHAJÍ UTAJENÉ PORODY.....	27
4.2 LEGISLATIVA A PRŮBĚH PORODU	27
4.3 NESNÁZE UTAJENÝCH PORODŮ	29
5 ZÁMĚRY A ÚMYSLY	30
6 BIOLOGICKÉ RODINY	32
7 KVALITATIVNÍ PRŮZKUM	34
7.1 METODIKA PRŮZKUMU	35
7.2 PRŮZKUMNÝ SOUBOR.....	35

7.3	ČASOVÝ HARMONOGRAM.....	36
7.4	VÝSLEDKY PRŮZKUMU.....	37
7.5	ANALÝZA A INTERPRETACE VÝSLEDKŮ PRŮZKUMU .	43
8	DISKUZE, DOPORUČENÍ PRO PRAXI.....	46
	ZÁVĚR	51
	SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY	53
	PŘÍLOHY	

SEZNAM POUŽITÝCH ZKRATEK

FOD	Fond ohrožených dětí
MZČR	Ministerstvo zdravotnictví České republiky
OSN	Organizace spojených národů
OSPOD	Orgán sociálně-právní ochrany dětí

SEZNAM TABULEK

Tabulka 1 Klady babyboxů.....	37
Tabulka 2 Zápory babyboxů.....	38
Tabulka 3 Klady utajených porodů.....	39
Tabulka 4 Zápory utajených porodů.....	40
Tabulka 5 Rozhoduje o osudu dítěte i otec?.....	41
Tabulka 6 Důvody matky k odmítnutí dítěte.....	42

ÚVOD

Budoucí osud dítěte je vždy dilem matky (BONAPARTE).

Dítě je dar, říká se, nový život a nový začátek. Ovšem ne každé dostane od života šanci. Téma nechtěného těhotenství je v současné době často diskutované. Ženy, které se nachází v náročné životní situaci, mnohdy neví, jak neplánované rodičovství řešit. Naneštěstí se objevují i závažné násilné činy. Česká republika umožňuje od roku 2005 odložení dítěte do tzv. babyboxu, tedy do jakési vytápěné schránky, kam matka může novorozence anonymně odložit. Pokud se ovšem pro tuto možnost rozhodne, v pozdějších letech dítě svou biologickou matku nemá šanci dohledat. Existuje tedy možnost využití utajeného porodu, kdy je v některých případech možné soudně zjistit totožnost matky.

Institut utajeného porodu byl svého času bouřlivě diskutován, využívá se však minimálně. Jednak to má malý význam, protože personál je i tak vázán povinnou mlčenlivostí, jednak je utajení stejně jen částečné – netýká se ani zdravotních pojišťoven, ani Národního zdravotnického informačního systému. Odložení dítěte jako trestný čin je v České republice řešen preventivně zavedením „babyboxů“ (HÁJEK a kol., 2014, s. 508).

Bakalářská práce je zaměřena na Babyboxy versus porody v utajení. S tématem babyboxů je veřejnost seznámena případ po případu především díky médiím, ne všichni mají ale povědomí o porodech utajených. Práce je rozdělena na dvě části, teoretickou a praktickou. Teoretická část se zabývá nechtěným těhotenstvím, zejména jeho dvěma východisky, babyboxy a utajenými porody. Definuje oba termíny a uvádí jejich výhody a nevýhody. Praktická část se zaměřuje na kvalitativní průzkum formou hloubkových rozhovorů s odborníky z oblasti zdravotní, sociální a právní.

Pro teoretickou část bakalářské práce byly stanoveny následující cíle:

- Cíl 1. Předložit poznatky o problematice babyboxů.
- Cíl 2. Předložit poznatky o problematice utajených porodů.
- Cíl 3. Zjistit výhody a nevýhody babyboxů a utajených porodů.

Pro praktickou část bakalářské práce byly stanoveny následující cíle:

Hlavní cíl: Získat poznatky o babyboxech a o utajených porodech.

Dílčí cíl 1.1: Zjistit výhody a nevýhody babyboxů.

Dílčí cíl 1.2: Zjistit výhody a nevýhody utajených porodů.

Dílčí cíl 1.3: Zjistit, kdo rozhoduje o osudu dítěte.

Dílčí cíl 1.4: Zjistit důvody matky k odmítnutí dítěte.

Vstupní literatura:

ATTL, K., 2010. Babyboxy. *Prevence úrazů, otrav a násilí*, roč. 6, č. 2, s. 176-192. ISSN 1801-0261.

HÁJEK Z., E. ČECH a K. MARŠÁL, 2014. *Porodnictví*, s. 508. Praha: Grada. ISBN 978-80-247-4529-9.

HESS, L., 2009. *Co jste se v novinách nedočeli o babyboxech*, 1. vyd. Praha: Petrklíč. ISBN 978-80-7229-233-2.

KÚMMEL, J. a P. JANKŮ, 2007. Legální anonymní odložení novorozence - současné možnosti v ČR. In: *Praktická gynekologie*, roč. 11, č. 4, s. 174-176. ISSN 1211-6645.

Postup zdravotnických zařízení při poskytování zdravotní péče související s utajeným porodem. *Věstník Ministerstva zdravotnictví České republiky*, 2005, č. 1, s. 5-6. ISSN 1211-0868.

Předpis č. 359/1999 Sb. zákon o sociálně právní ochraně dětí.

Předpis č. 372/2011 Sb., zákon o zdravotních službách.

SLANÝ, J. a F. SCHNEIBERG, 2011. Babyboxy v České republice – jak dál? In: *Časopis lékařů českých*, roč. 150, č. 11, s. 616-618. ISSN 0008-7335.

Úmluva o právech dítěte.

Zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, § 776.

Popis rešeršní strategie

Vyhledávání odborné literatury, která byla využita pro bakalářskou práci s názvem *Babyboxy versus porody v utajení*, proběhlo v časovém období květen 2015 až březen 2016. Požadavkem na články byla jejich přítomnost v odborných recenzovaných periodících. Vyhledávací období pro rešerši z Národní lékařské knihovny bylo stanoveno od roku 2005 do roku 2015, v českém, slovenském a také anglickém jazyce. Na základě rešerše Národní lékařské knihovny portálu Medvik z databáze *Bibliographia medica Čechoslovaca* bylo vyhledáno 60 dokumentů, 29 dokumentů pocházelo ze zahraničních zdrojů. Z českého jazyka bylo pro tvorbu bakalářské práce využito 16 článků, z anglického jazyka 6 článků. Ostatní články se přímo nevztahovaly k tématu práce. Dalších 9 článků bylo vyhledáno pomocí vyhledávače Google a Google Scholar. V práci jsou dále využity informace ze Sbírký zákonů MZČR, Věstníku MZČR a z Úmluvy o právech dítěte.

1 TĚHOTENSTVÍ JAKO OBAVA

Těhotenství, nejkrásnější období života ženy, nemusí být vždy tak bezvadné, jak se nám na první pohled může zdát. Co když otěhotní žena, která si dítě nechce nebo nemůže nechat? *Současná věda nabízí ženám širokou paletu antikoncepčních metod vysoké účinnosti a bezpečnosti. Přesto stále jisté procento žen otěhotní neplánovaně a nechtěně* (ŠULOVÁ, 2009, s. 228).

Období těhotenství a porodu představuje pro ženu etapu nejen fyzických, ale také psychických změn. Se změnami tělesnými souvisí změny duševní, které se dostávají vlivem hormonů. Těhotná žena toto období nese velmi těžce a prožívá ho emotivně. Pokud se na těhotenství podíváme z psychologické stránky, zjistíme, že je pro ženu obdobím velmi krizovým. V období, které trvá do 18. týdne těhotenství, se žena srovnává a smiřuje s faktem, že bude mít dítě. Vnímání a zpracovávání tohoto faktu může být provázeno jak pocitem štěstí, tak i znepokojením, podle toho, zda těhotenství bylo chtěné nebo ne. Odezvu ženy ovlivňuje také její duševní vyzrálost, věk, sociální a ekonomické postavení. V případě nechtěného těhotenství žena prožívá těžký stres. Nastává zde otázka, jak o svém stavu říci partnerovi a rodičům a zda těhotenství uměle nepřerušit. Každá žena se na své těhotenství adaptuje jiným způsobem. Dalo by se říci, že ženy, které mají méně než 20 let a žijí v rodině, kde nejsou vztahy příliš harmonické, se cítí méněcenné a osamocené. Často očekávají, že těhotenstvím dospějí a osamostatní se. Realita je ale jiná, většinou situaci nezvládají. Naopak ženy nad 35 let se bojí těhotenských komplikací a jsou ustrašené a úzkostlivé. V další kategorii se nachází ženy, které již těhotné byly, ale těhotenství skončilo neúspěšně. Pokud otěhotní a jsou nevyrovnané, mohou mít nejrůznější psychické potíže. Matky samoživitelky v těžké životní situaci mnohdy rodí předčasně a jejich děti mají při narození velmi nízkou hmotnost (GREGOROVÁ, 2015).

Hana Nová v knize Ludvíka Hesse uvádí, že mnoho lidí, kteří neznají svůj genetický původ, vedou kvalitní život. Právo na život je posvátnost, která by měla být nadřazena handicapu, kdy osoba nezná svůj biologický původ. Až když dítě přežije, lze rozhodovat o tom, jak bude žít svůj život. Je nutné si uvědomit, že u mrtvého dítěte na skládce nikdo nebude řešit to, jaký život povede (HESS, 2009).

1.1 PROBLEMATIKA ODKLÁDÁNÍ DĚTÍ

Těhotné ženy jsou velmi málo informovány o možnostech odložení svého dítěte. Hledat informace se často obávají nebo se stydí. Někdy se nachází v tak zoufalé situaci, že na základě dlouhodobého stresu dítě porodí tajně a v afektu mu ublíží. Novorozenec je většinou zabit co nejrychleji, aby se ho matka zbavila a popřela skutečnost těhotenství i samotného porodu dítěte. Matky v tomto stavu nejsou schopny babybox vyhledat, natož aby využily jinou beztrestnou možnost, jak své dítě odložit. Správná péče o budoucí matku a dítě by měla začít již v době, než žena porodí, nikoli po porodu. Pro výpomoc je důležitá jak spolupráce se samotnou rodičkou, tak i s její rodinou. Hlavním prvkem takovéto péče je poskytnutí možností a východisek z náročné životní situace. Děti nechtěné a neplánované, které jsou ohroženy odložením či smrtí, pocházejí velmi často od matek závislých na užívání návykových látek, nedospělých anebo také cizinek a v neposlední řadě od matek, které jsou obětí domácího násilí. Podpora a pomoc před tím, než žena porodí, by se měla ponejvíc zaměřovat právě na tyto čtyři skupiny, které jsou nejvíce ohroženy (MAREŠOVÁ, 2009), (NECHVÁTALOVÁ, 2007).

Ludvík Hess ve své knize o babyboxech uvádí příspěvek Michaely Zuklínové, která upozorňuje, že babyboxy mají pomáhat matkám ze situace, které z neznalosti nebo v psychické poruše dítě odloží na ohroženém místě anebo ho dokonce usmrtí. U takovéto matky, která je porodem zaskočena a neví, co má dělat, tedy není na místě se domnívat, že ponese dítě do babyboxu. Z tohoto důvodu uvádí, že o babyboxech by měly být informovány již děti na základních školách, existence babyboxů by měla být zařazena také do reklamních kampaní médií. Bohužel není na místě se domnívat, že babyboxy povedou ke snížení počtu interrupcí, odkládání dětí na nevhodných místech a zbavování je života. Toto není prokázáno (HESS, 2009).

Mezi nejvýznamnější rizikové faktory pro nechtěné a tudíž neplánované rodičovství patří faktory sexuální, zejména antikoncepční nedůslednost, starší sexuální partneři, promiskuita a více sexuálních vztahů najednou. Velký vliv mají též sociální a demografické faktory, rodinné zázemí těhotné ženy a s tím související riskantní chování v době dospívání. Tyto okolnosti jsou pozitivně spojeny s rizikovým sexuálním chováním. Úspěchy ve vzdělání a vysokoškolská vzdělanost matky, stabilní rodinné vztahy a zamezení užívání návykových látek jsou ochrannými známkami proti

rizikového chování v oblasti reprodukčního zdraví v průběhu mladé dospělosti (SCOTT et al., 2011).

1.2 SVOBODNÉ MATKY V HISTORII

Co s takovým nešťastlivcem, jako je nechtěně narozené dítě? Samozřejmě po dlouhou dobu historie končil jeho osud usmrcením, ale již v pravěku jsou zmínky o tom, že rodina přijala cizí dítě jako vlastní (BUREŠOVÁ, 2011).

V Chammurapiho zákoníku je výslovně zmíněno, že ten kdo potomka zabije, bude usmrcen. Pokud se ale podíváme do starověkého Říma, trend byl zcela opačný. O osudu dítěte vždy rozhodovala hlava rodiny, tedy otec. Pokud neuznal, že dítě patří do rodiny, bylo usmrceno. Toto posouzení bylo ve Spartě naproti tomu na radě starších. Jestliže dítě nemělo předpoklady pro statného bojovníka, končilo v jámě. Dobře nekončily ani děti v období válek a přírodních katastrof, kdy pro jejich přítěž bylo lepší se jich zbavit (BUREŠOVÁ, 2011).

Rozvoj péče o osamělé a opuštěné děti má v dějinách českých zemích velmi bohatou historii. Po třicetileté válce, kdy významně přibylo opuštěných dětí, se začaly v českých zemích zřizovat jedny z prvních nalezinců a sirotčinců (BUBLEOVÁ, 2007).

Za vlády Marie Terezie (1740 – 1780) začala společnost na svobodně rodící ženy pohlížet jiným způsobem. Císařovna na počátku své vlády vyzvala soudy, aby svobodné matky veřejně netrestaly smrtí, ale naopak je podporovaly a pomáhaly jim. Dále také rozhodla, že muž, který slíbí těhotné dívce manželství a nakonec si to rozmyslí, bude potrestán. V průběhu panování Josefa II., syna Marie Terezie, došlo ke zrovnoprávnění manželských a nemanželských dětí a k vytvoření řady opatření na pomoc svobodným matkám. Tímto, alespoň po právní stránce, dochází ke zmírnění tíživé situace dětí narozených mimo manželství. Jako v případě neprovdaných matek se zde ale bohužel nejedná o zmírnění tlaku ze strany tehdejší společnosti, která byla i nadále velmi krutá, a to téměř do více než poloviny 20. století, kdy došlo ke značnému rozvolnění. Co se týká porodů utajených, dějiny sahají do roku 1875. V tomto roce byla postavena Zemská porodnice u Apolináře, první moderní porodnice v Čechách. Těhotným ženám bylo umožněno chodit anonymním vstupem, aby se veřejnost nemohla dozvědět o jejich údělu a nebyly veřejností odsouzeny. Postranní vchod tak

zachránil mnoho narozených dětí před vlastními matkami, které v některých případech kvůli tlaku veřejnosti děti samy usmrcovaly. Nynější poměry se rozhodně od tehdejší doby změnily, ale i přesto může v životě ženy nastat okamžik, kdy se rozhodne pro utajený porod (DVOŘÁKOVÁ, 2015), (MACHÁLEK, 2016).

1.3 MATKY V SITUACI NECHTĚNÉHO RODIČOVSTVÍ

Násilné činy na narozených dětech bývají velmi často páčány pod velkou tíhou okolí. Tento tlak je ponejvíce ze strany partnera či rodičů zoufalé ženy. Psychický stav matky v této situaci se označuje jako rozrušení porodem. Žena chce řešit svůj stres v anonymitě, a tudíž se dostává do stavu, kdy nenachází žádnou alternativu pro svou situaci. Takováto stísněnost pak matku přiměje, aby se novorozence zbavila, a tedy ho usmrtila. Není jasné, kolik žen, by využilo babybox, ale je nutné jim poskytnout alespoň možnost volby, co s dítětem dál. Při souzení spáchané trestné činnosti na novorozenci, by se měla v úvahu brát především úloha partnera, jakožto otce dítěte, pokud je znám. Právě partneri jsou často těmi iniciátory, kteří ženu popudí k tomu, aby svému dítěti ublížila (VELEMÍNSKÝ, 2006).

Mezi nejčastější způsoby usmrcení novorozence patří udušení, uškrcení, poranění hlavy, utonutí, bodání, pálení, házení prasatům a pohřbívání zaživa. K těmto činům dochází téměř výhradně mimo nemocniční prostředí, a většina dětí umírá na udušení nebo utonutí. Likvidace dítěte, ať už živého nebo mrtvého, se zdá být nejlepším prostředkem, jak se novorozence zbavit. Novorozenci jsou také často odkládáni do popelnic nebo kontejnerů. V některých zemích se uplatňuje i vhození do moře. I v případě, že je dítě během páčání trestného činu matkou živé, velmi často umírá na udušení nebo v důsledku podchlazení. Zkušenosti ukazují, že ženy, které porodí v nemocnici, nejsou imunní vůči vraždě dítěte. Rizikové matky je proto třeba hlídat před okamžikem, než s dítětem zůstanou samy. Soudní proces a uložení trestu pro ženu, která zabije své dítě, nemá bohužel žádný vliv na další pachatelky. K dnešnímu dni neexistuje žádné jednoduché řešení problému. Izolace a popření těhotenství ženám brání, aby vyhledaly odbornou pomoc. Přesto se některá navržená preventivní opatření zdají být úspěšná (LEE et al., 2006).

Neplánované těhotenství můžeme nazývat jako nechtěné (tzn., že matka do budoucna nechce porodit žádné dítě) nebo špatně načasované (tzn., že dítě se narodí

dříve, než matka plánuje). Je třeba odlišit těhotenství nechtěné a špatně načasované, jelikož se vyskytuje v různých fázích života ženy a protože nechtěná těhotenství velmi silně koreluje s negativními okolnostmi, než ty špatně načasovaná. Podíl u nezamýšlených narození, která jsou nežádoucí a špatně načasovaná se liší podle rasy a etnického původu a podle stavu vztahů. Dalo by se říci, že neplánované porody se více vyskytují u černých a svobodných žen, než mezi bílými a vdanými ženami (GUZMAN et al., 2010).

Postoje býti rodičem ukazují, jak těhotenství či následné rodičovství vnímáme, jaký máme k dítěti vztah a jak s ním jednáme. Principy rodičovských postojů se vytváří již v brzkém dětství, ze zkušeností s vlastními rodiči. Mnohé výzkumy ukázaly, že ti lidé, kteří prožili své dětství ve šťastném a rodinném prostředí, mají k rodičovství mnohem kladnější vztah, než osoby, které své dětství harmonické příliš neměly. Znalci usilují, aby byla veřejnost dobře edukována v tom, jak je pro ženu důležité se svobodně rozhodnout, zda si přeje či nepřeje mít potomka, aby ho měla s partnerem, se kterým ho touží mít, a v té době, která jí bude vyhovovat (ŠULOVÁ, 2009).

2 LEGÁLNÍ ODLOŽENÍ DÍTĚTE V ČR

Pokud žena nejedná v afektu a nespáchá ve své komplikované situaci trestný čin, nabízí se několik alternativních možností, jak v České republice může své dítě předat. Tato bakalářská práce se zabývá především variantou babyboxu a utajeného porodu. Mezi další dostupné varianty patří anonymní předání dítěte FOD, jeho zanechání po porodu na novorozeneckém oddělení nebo využití zvláštních zdravotnických zařízení, jakými jsou kojenecký ústav a dětský domov (KÜMMEL, 2007), (NECHVÁTALOVÁ, 2007).

Odložené děti představují děti, které rodiče odloží anonymně. Obvykle se jedná o novorozence odložené jejich matkami, tudíž se nejedná o sirotky. Příčin pro odložení dítěte existuje mnoho (BUREŠOVÁ, 2011).

Odloženým dětem by mělo být garantováno zejména právo na život. Je tedy podstatné matkám zabránit v usmrcování narozených dětí jak po porodu, tak v pozdějších letech. Šanci dostat se do dobré náhradní rodiny, pokud biologický rodič o dítě nemá zájem nebo se o něj nemůže postarat, by mělo mít každé nechtěně narozené dítě (MĚSTO MOST, 2010).

System péče o děti je z právního hlediska upraven důkladně. Ovšem z hlediska materiální stránky pochybnosti existují a to také z toho důvodu, že některé instituty jsou v dnešní době nevhodné a nedostačující. Pro praxi chybí zejména ucelená koncepce pro celý systém a preventivní pomoc pro rodiny v nouzi, aby k rozdělování ani nemuselo dojít. V situaci, kdy dojde k oddělení dětí od rodičů, je nejvíce důležité těmto rodinám pomoci s řešením problémů a pokusit se o opětovné sjednocení rodiny. Kvůli budoucímu ovlivnění života odložených dětí je na místě, aby měly možnost vyrůstat v rodině. Ať už ve vlastní nebo náhradní (BUREŠOVÁ, 2011).

O babyboxech je možno nalézt mnoho informací a to je paradoxem obzvláště proto, že nejsou zákonně upraveny. Autorka uvádí, že rodiče nechtěných dětí mají dnes velké množství variant, jak postupovat v případě, že o dítě nemají zájem. Také si mohou určit, zda chtějí nebo nechtějí být uvedeni v rodném listu dítěte, to znamená, zda si přejí zcela přetřhnout vazby mezi nimi a dítětem. Každopádně vždy je rodičům nabídnuta nějaká možnost řešení situace, tudíž i pomocná ruka (BUREŠOVÁ, 2011).

3 BABYBOX

V rámci Evropy nejsme v zavádění babyboxů nikterak mimořádní. Tyto vyhřívané schránky sloužící k anonymnímu odkládání novorozenců pomáhají matkám, případně otcům, z těžké životní situace a v České republice existují od roku 2005 (KÜMMEL, 2007).

Zahájení činnosti babyboxů, neřeší záležitosti, vedoucí k vraždám novorozenců, jejich umístování do náhradní péče, ani pochybnosti odborníků z možného obchodování s dětmi. S těmito okruhy pouze souvisí. Nadměrná negativní informovanost z oblasti médií bez vysvětlení všech existujících aspektů má nevhodný vliv na názory veřejnosti o této problematice (NECHVÁTALOVÁ, 2007).

Příběhy opuštěných dětí vzbuzují silné emoce. Přes úsilí policie a sociálních služeb, se jich velmi málo setká se svými matkami. Neznámá rodinná anamnéza může mít důsledky pro osoby s genetickými onemocněními, jakým je například karcinom prsu. Jedinci, kteří znají svou anamnézu, se včas mohou zapojit do vyšetření a screeningových programů. Děti, které byly opuštěny po narození, čelí celý život nejistotě o tom, kdo jsou a ke kterým onemocněním by mohly být náchylné (PHILPOT, 2006).

Ludvík Hess, zakladatel babyboxů, sám říká, že chce nejen zachraňovat životy, ale také pomáhat matkám ve složité situaci, kdy se ony samy o narozené dítě nedokáží postarat (HESS, 2016).

Do babyboxů jsou nejčastěji odkládány děti nechtěné, kdy ženy těhotenství před okolím skrývají, chtějí zatajit nevěru nebo jsou nezletilé a bojí se, co by tomu řekli doma. Policie nemá oprávnění k hledání rodičů odložených dětí. Výjimkou jsou pouze případy, kdy se u novorozence objeví známky násilného činu. V této chvíli mají policisté ze zákona povinnost rodiče najít (MAREŠOVÁ, 2009).

3.1 JAK FUNGUJÍ BABYBOXY

Schránky se nacházejí blízko zdravotnických zařízení a mají otevírání z obou stran. Celý prostor je monitorován a všechny důležité údaje se zobrazují na sesterně

s nepřetržitou službou. Pokud se dveře schránky otevřou a dovnitř je vloženo dítě, automaticky se spustí alarm. Sestra poté registruje stav novorozence, volá lékaře a společně dítě ze schránky vyjmou. Pokud není lékař k dispozici, sestra si volá některou z kolegyň. Vždy je důležitý výskyt dvou osob a také pořízení fotografií. Tyto dvě osoby se starají o kompletní příjem dítěte, vytvoření dokumentace, odebrání stěrů a provedení všech nutných screeningových vyšetření (MAREŠOVÁ, 2009).

V současné době existuje pouze metodický pokyn Ministerstva práce a sociálních věcí, který byl vydán 16. 3. 2006. Tento metodický pokyn je určen orgánům sociálně-právní ochrany dětí a zabývá se postupy v případech dětí odložených do babyboxů. Hlavním cílem tohoto pokynu je pokud možno zajistit navrácení dítěte do biologické rodiny. V případě, že tato možnost není, je důležité co nejrychleji zabezpečit, aby se dítě dostalo do náhradní rodiny (DVOŘÁKOVÁ, 2015).

Lékař, který novorozence ošetřuje, má povinnost kontaktovat OSPOD. Po zjištění konkrétních informací o dítěti, jako je jeho přibližný věk a zdravotní stav, rozhoduje o umístění dítěte do péče osoby fyzické či do péče zařízení pro děti vyžadující okamžitou pomoc nebo do kojeneckého ústavu. Soudem je dále dítěti určen opatrovník. Jestliže vše probíhá správně, dítě je umístěno do náhradní rodinné péče. V případě, že je znám původ dítěte, to znamená, že má u sebe rodný list, známe identitu rodičů, tedy zákonných zástupců, věc řeší obecní úřad, který má rozšířenou působnost a je příslušný dle trvalého bydliště dítěte. OSPOD rodiče vyhledá a nabídne jim řešení vzniklé situace s tím, že se snaží o navrácení dítěte do rodiny. Pokud je to nemožné a dítě nelze do rodiny vrátit, je důležité v co nejkratší době získat souhlas obou rodičů k osvojení. V této situaci se může stát, že rodiče odmítnou, ale pokud neprojevují o dítě zájem, osvojení probíhá za pomoci soudního rozhodnutí. Úmyslem tohoto spisu je bezpochyby situovat dítě v co nejrychlejší době do fungující rodiny a to hlavně z toho důvodu, aby se příliš nenarušil zdravý rozvoj dítěte (DVOŘÁKOVÁ, 2015), (MAREŠOVÁ, 2009), (NECHVÁTALOVÁ, 2007).

Pokud nastane situace, kdy identita dítěte není známá, dítě i nadále spadá pod obecní úřad obce s rozšířenou působností. Matrika v místě narození (odložení), přiděluje novorozenci rodné číslo a vystavuje první rodný list na „nejmenovaný, nejmenovaná“. O jménu a příjmení dítěte rozhoduje soud. Dle soudního nařízení poté

dostává druhý rodný list již se jménem a rodným číslem (DVOŘÁKOVÁ, 2015), (MAREŠOVÁ, 2009), (NECHVÁTALOVÁ, 2007).

3.2 V ČEM JSOU BABYBOXY VÝHODNÉ A NEVÝHODNÉ

Dalo by se říci, že babyboxy nejsou až tak jednoduché a bezproblémové, jak by se mohlo zdát. A to jak z pohledu odborného, morálního a duševně společenského, tak z pohledu provozování. V posledních letech se veřejnost začala tímto tématem zabývat hlavně poté, co Výbor pro práva dětí OSN vybídl Českou republiku, aby zrušila projekt babyboxů. Výbor tak učinil z toho důvodu, aby se vytvořily hlavně programy, které budou matkám v tísní pomáhat. Uvádí se totiž, že naše republika má k počtu českých obyvatel jednu z největších sítí babyboxů ze zemí, kde tato zařízení fungují. Nynější hospodářská situace a finanční nouze pomáhá tomu, že matky své děti opouští. OSN na tento problém upozorňuje tedy z toho důvodu, že není možné matkám předkládat babyboxy jako možný únik z jejich situace bez toho, aby jim byla nabídnuta potřebná pomoc (SLANÝ a kol., 2011).

Člověk, který se o babyboxech dozvídá poprvé, má na tento projekt kladné reakce. Zachránění života narozeného dítěte. Každý si řekne, že je lepší babybox, než kontejner a smrt. Ovšem existuje také mnoho odpůrců těchto schránek, které je třeba brát v potaz. Lidé si neuvědomují, že se rodí také děti, které nejsou zdravé, a že jejich péči musí někdo hradit. Novorozeně nemusí pocházet z České republiky a to ve chvíli, kdy se v zahraničí lidé dozvědí, že lze takto zadarmo děti v našem státě odložit, vyléčit a teprve po letech se k nim znovu hlásit (ŘEŽÁBEK, 2006). Hana Nová v knize Ludvíka Hesse zdůvodňuje, že tento úsudek nelze vykládat jinak, než jako odpírání práv dětí, které by kvůli finančně náročné péči neměly být zachraňovány (HESS, 2009).

3.2.1 ARGUMENTY PRO BABYBOXY

Jaroslav Slaný a František Schneiberg uvádí tři argumenty pro podporu babyboxů.

Především se jedná o argument záchrany života dítěte. Odezvy zemí, kde jsou babyboxy zavedeny, však ukazují, že ani po zahájení jejich činnosti nedošlo ke snížení

počtu usmrcených narozených dětí. Dokonce ani statistika české policie nepotvrzuje se zavedením schránek snížení počtu nalezených mrtvých dětí (SLANÝ a kol., 2011).

Jako druhý důvod se uvádí jakási tradice v odkládání dětí. Ano, schránky fungovaly již v době středověku, kdy církev projevila jakousi vstřícnost ke svobodným matkám. V tehdejší společnosti byly tyto ženy za jejich těhotenství ze společnosti vylučovány někdy s neblahými následky, které často končily smrtí obou. Tento přístup církve tedy znamenal pomoc ženě z její nežádoucí situace. Co se týče dnešní doby, postoj společnosti k nežádoucím graviditám svobodných žen, je spíše shovívavý. Společnost ženy neodsuzuje tak, jako tomu bylo v minulosti (SLANÝ a kol., 2011).

Třetím a neméně důležitým argumentem je anonymita matky a porodu. Takovouto anonymitu ovšem poskytuje i porod s utajenou totožností matky. Při odložení dítěte do schránky na povrch vyplouvá otázka, zda odložení nepředcházelo anonymní porod, tedy porod bez odborné zdravotnické pomoci, což právní řád České republiky v současné době nepovoluje. Porod mimo zdravotnické zařízení může významně ohrozit novorozené dítě i samotnou rodičku. Obhájcí babyboxů touto argumentací ohledně anonymity ve skutečnosti vzkazují těhotným, jak mohou někde porodit samy a riskantně (SLANÝ a kol., 2011).

3.2.2 ARGUMENTY PROTI BABYBOXŮM

Jedním z hlavních nedostatků řešení situace schránek je argument, že matka, která anonymně odloží dítě do babyboxu, spáchá dle českých zákonů trestný čin opuštění dítěte (SLANÝ, 2008). Zakladatel babyboxů na tento názor argumentuje tím, že dítě vložené do babyboxu má okamžitě poskytnutou jak lékařskou, tak i sociální pomoc a není tak vystaveno žádnému potenciálnímu nebezpečí (HESS, 2009).

Šárka Špeciánová v knize Ludvíka Hesse předkládá názor, že ve schránkách jsou nalézány děti bez minulosti a tato situace se neslučuje se čl. 7 Úmluvy o právech dítěte, kdy dítě má právo znát od narození svůj genetický původ. Hess na tento názor ve své knize reaguje tím, že v Úmluvě o právech dítěte v článku 7 je výslovně zaznamenáno „pokud je to možné“ (HESS, 2009).

Mezi další důvody nepodpory babyboxů je i přesvědčení, že přispívají ke snižování odpovědnosti rodičů za dítě. Existuje i několik dalších argumentů, uváděných

Jaroslavem Slaným, a to z hlediska společenského, právního i provozního. Naskytuje se zde několik nezodpovězených otázek. Mezi ty nejdůležitější se řadí zejména situace, kdy otec dítěte nebude souhlasit s jeho vložení do babyboxu. Dále není vyřešeno, zda se do schránky nedostane dítě starší, než je novorozenec. Může se také stát, že dítě nebude ve schránce objeveno včas, tedy že selže technika babyboxu a ostatních přístrojů pro jeho podporu. Další komplikovaná situace může nastat, pokud se do babyboxu dostane dítě unesené či dokonce mrtvé. Neméně důležitým stanoviskem je i otázka, jaký osud tyto nalezené čeká. Není totiž zcela jisté, že nalezené dítě bude ihned osvojeno (SLANÝ, 2008).

3.3 DŮLEŽITÉ ČLÁNKY ÚMLUVY O PRÁVECH DÍTĚTE

Úmluva o právech dítěte představuje celistvou část, celek vzájemně propojených práv. Z tohoto důvodu, není možné pohlížet na jednotlivá práva bez souvislosti s ostatními (ATTL, 2010).

Článek 6 – dítě má právo na život a rozvoj (ÚMLUVA O PRÁVECH DÍTĚTE, 2016). Je patrné, že babyboxy naplňují tento článek Úmluvy. Někteří porodníci a neonatologové však namítají, že babyboxy zvyšují počty anonymních porodů mimo zdravotnická zařízení, kdy roste nebezpečí úmrtí novorozence (VANÍČKOVÁ, 2011).

Článek 7 – právo dítěte na jméno, státní příslušnost, a pokud je to možné, právo znát své rodiče a právo na jejich péči (ÚMLUVA O PRÁVECH DÍTĚTE, 2016). Je třeba zmínit, že odložené dítě nemá ihned po narození možnost získat informace o svém původu. Obecně lze říci, že vložení dítěte do babyboxu, mu zvyšuje šanci na záchranu života a zachování jeho zdraví. Právo dítěte na život je tedy výslovně podstatnější a klíčové, pokud by se mělo srovnávat s právem znát své rodiče a právem na jejich péči (ATTL, 2010).

Každé novorozeně z babyboxu dostane jméno a české státní občanství. Pokud rodič ponechá dítěti u sebe dopis, pak může znát i své rodiče. Pravomoci ohledně jejich péče jsou dítěti odepřeny z jejich vůle. Jak již bylo zmíněno výše, Výbor OSN doporučil ČR, aby vytvořila podpůrné programy pro budoucí matky z důvodu jejich nedostatečné informovanosti, a aby analyzovala příčinu opouštění dětí (VANÍČKOVÁ, 2011).

Článek 8 – dítě má právo na to, aby mu stát zachoval vlastní totožnost (ÚMLUVA O PRÁVECH DÍTĚTE, 2016). Toto právo babyboxy dětem neubírají, nalezené dítě žádnou totožnost nemá, stát mu ji musí nejdříve zprostředkovat (VANÍČKOVÁ, 2011).

Článek 9 – dítě má právo žít se svou rodinou (ÚMLUVA O PRÁVECH DÍTĚTE, 2016). Rodiče situují dítě do babyboxu právě z toho důvodu, aby mu zajistili lepší existenci a budoucnost. Dle nejlepšího zájmu dítěte bývá upřednostňováno jeho odložení a nalezení žádoucích náhradních rodičů (VANÍČKOVÁ, 2011).

Úmluva o právech dítěte byla schválena a podepsána Českou republikou jako komplex všech těchto práv, a to bez jakýchkoliv omezení. V případě odložených dětí do těchto schránek, nelze jednotlivá Úmluvou garantovaná práva dětí, oddělovat od sebe (ATTL, 2010).

Z uvedené problematiky vyplývá, že Česká republika o množství nedostatků ví, ovšem místo toho, aby se dané výtky napravovaly a naplňovaly se práva dětí dle článků Úmluvy, přihlíží oponentům, kteří babyboxy chtějí zrušit. Toto se bohužel děje bez jakýchkoliv návrhů na jiné celkové řešení a hledání dalších možností, jak řešit tuto situaci. Některé zoufalé ženy, které ve svém utrpení s povděkem přijímají existenci babyboxů, jistě nemají sílu čelit odsouzení, a tudíž rády přijmou možnost dítě odložit s úplnou anonymitou (VANÍČKOVÁ, 2011).

Na zřizování babyboxů bylo pohlíženo Ústavem státu a práva ze dvou hledisek. Zjišťovalo se, zda nejsou v nesouladu s mezinárodní Úmluvou o právech dítěte a dále se ověřovalo, zda babyboxy pro matky nepředstavují trestný čin opuštění dítěte. Bylo prohlášeno, že právo dítěte na život, které je obsahem čl. 6, převládá nad právem dítěte znát svou identitu. Kromě toho bylo usneseno, že osoba odloživší dítě do babyboxu nespáchá trestný čin opuštění dítěte a to z toho důvodu, že dítě není ohroženo ani na zdraví, ani na životě a dítěti je ihned po jeho odložení poskytnuta veškerá potřebná péče (HESS, 2009).

4 UTAJENÝ POROD

Od případů dětí odložených do babyboxu se liší situace dětí, které byly narozeny v režimu utajeného porodu. Zásadním rozdílem je zejména to, že v případě utajeného porodu je matka dítěte známa a i přes velký dozor nad ochranou osobních údajů je možné ji identifikovat především pro účely sociálně-právní ochrany dětí a pro účely soudního rozhodování, jak bude probíhat výchova dítěte (MĚSTO MOST, 2010).

Institut utajeného porodu byl vytvořen zákonem č. 422/2004 Sb., kterým se změnil zákon o péči o zdraví lidu, zákon o matrikách, jménu a příjmení a zákon o veřejném zdravotním pojištění. Zákon č. 20/1966 sbírky, zákon o péči o zdraví lidu je dá se říci starší verzí nynějšího zákona o zdravotních službách (DVOŘÁKOVÁ, 2015). *Právní institut utajeného porodu je v dnešní právní úpravě zakotven v zákonu č. 372/2011 Sb., o zdravotních službách. V rámci zákona se ho však týkají pouze dva paragrafy. V prvním případě jde o institut jako takový, kdy je velmi stručně popsán proces. Důraz je kladen na podmínky, za jakých je ženě utajený porod vůbec umožněn. V případě druhém jde pak o specifika vedení zdravotnické dokumentace (DVOŘÁKOVÁ, 2015, s. 3).*

Tento zákon dává gravidním ženám ve svízelné situaci možnost, aby své dítě porodily s potřebnou odbornou zdravotní péčí. Účelem je v první řadě to, aby se zabránilo situacím, kdy matka dítě odloží nebo v horším případě usmrtí (KONEČNÁ a kol., 2012), (NECHVÁTALOVÁ, 2007).

Je důležité se zmínit o tom, že utajený porod se nerovná porodu anonymnímu. Z části je to chyba médií, která prezentují oba termíny tak, že mají stejný význam. Při utajeném porodu jsou iniciály rodičky známy, ale utajeny. Zatímco u anonymního porodu nejsou o ženě poskytnuty vůbec žádné informace (ŠPILAROVÁ, 2012).

Utajený porod je jednou z možností, jak se dítě může dostat do adopce. Zdá se, že je to velmi dobrá příležitost, jak z pohledu ženy, která dítě nechce, tak z pohledu páru, který na dítě čeká a ono nepřichází. Utajený porod však nic nemění na tom, kdo je považován za matku dítěte – tou je i nadále žena, která dítě porodila (KONEČNÁ a kol., 2012), (ŠPILAROVÁ, 2012). Biologické matce dává tento druh porodu příležitost vzdát se dítěte, ale také ho případně znovu získat. Náhradním rodičům a dítěti

umožňuje získat o biologické matce potřebné informace, dozvědět se o rodinné anamnéze či zdravotní zátěži. Naroděnému dítěti samozřejmě také dává šanci, aby se narodilo do bezpečného prostředí pod dohledem zdravotnického personálu a mimo jiné i šanci na budoucí život ve fungující rodině (NOVOTNÝ, 2006).

4.1 KDE PROBÍHAJÍ UTAJENÉ PORODY

Tento porod může být proveden v porodnici anebo ve zvláštních zařízeních, která jsou k tomu určená. Pokud se těhotná rozhodne pro porod v porodnici, žádá si o utajení před svým termínem porodu, tam, kde se rozhodne rodit. Popřípadě o takovýto porod žádá při příjmu na porodní sál (ŠPILAROVÁ, 2012).

Porod v utajení je v dnešní době možný ve všech zařízeních, kde se poskytuje odborná péče, která souvisí s porodem. Lze využít také možnosti rodit v některých kojeneckých ústavech či v několika centrech, spolupracujících s porodnicemi. Dá se říci, že každá porodnice, by měla být připravena na tu možnost, že žena bude chtít rodit utajeně (ŠPILAROVÁ, 2012).

4.2 LEGISLATIVA A PRŮBĚH PORODU

Jak už bylo řečeno, podmínky utajených porodů jsou upraveny zákonem č. 372/2011 Sb., § 37. Dle tohoto zákona může o porod s utajením totožnosti matky požádat žena s trvalým pobytem v České republice, která o tento porod požádá písemně. Nesmí se jednat o rodičku, jejímuž manželu svědčí domněnka otcovství (§ 776 zákona č. 89/2012 Sb., občanský zákoník).

(1) Narodí-li se dítě v době od uzavření manželství do uplynutí třístého dne poté, co manželství zaniklo nebo bylo prohlášeno za neplatné, anebo poté, co byl manžel matky prohlášen za nezvěstného, má se za to, že otcem je manžel matky.

(2) Narodí-li se dítě ženě znovu provdané, má se za to, že otcem je manžel pozdější, i když se dítě narodilo před uplynutím třístého dne poté, co předchozí manželství zaniklo nebo bylo prohlášeno za neplatné (ZÁKON č. 89/2012 Sb., § 776).

Pokyny pro vedení zdravotnické dokumentace při utajeném porodu jsou obsaženy v zákoně č. 372/2011 Sb., § 56. Mezi údaje, které jsou vedeny odděleně od zdravotnické dokumentace, řadíme jméno a příjmení rodičky, datum narození a datum

porodu a dále žádost o utajení totožnosti v souvislosti s porodem. Tyto údaje jsou do zdravotnické dokumentace doplněny až po skončení hospitalizace, kdy se dokumentace zapečetí. Její další otevření je možné pouze na základě soudního rozhodnutí nebo na žádost dané ženy. Všechn zdravotnický personál, který se po dobu hospitalizace o ženu stará, je povinen o jejích údajích zachovávat mlčenlivost. Pokud se jedná o utajený porod, matčiny údaje se do knihy narození, vedené matrikou, nezapisují. Záznam o novorozenci se do knihy narození uvádí dle zprávy zdravotnického zařízení, kde byl porod zakončen (SLANÝ, 2011), (PŘEDPIS č. 372/2011 Sb.).

Při utajeném porodu je tedy utajovaným údajem jméno, příjmení, datum narození matky a datum porodu. Mezi utajená data tudíž nepatří ani registrační číslo pojištěnce, ani číslo zdravotní pojišťovny. Odpovědnost matky za dítě zůstává zachována, a to až do doby případného osvojení dítěte. Dítě z utajeného porodu tedy nemá status nalezence, jelikož má právně svoji matku, která je známa a pouze utajila svou totožnost. Dítě jako nalezenec je pouze tehdy, pokud ho matka po porodu odloží a zůstává anonymní. V tomto případě se nerozlišuje, zda je dítě odloženo do babyboxu a matka hledaná není, nebo zda je odloženo na jiné místo a matka hledaná je, a to pro podezření ze spáchání trestného jednání (VĚSTNÍK MINISTERSTVA ZDRAVOTNICTVÍ ČESKÉ REPUBLIKY, 2005), (ATTL, 2010).

Zdravotnické zařízení, které ženě utajený porod umožnilo, má možnost péči fakturovat zdravotní pojišťovně, kdy rodička písemně uvádí své registrační číslo pojištěnce a také název zdravotní pojišťovny. Pokud žena nebude ochotna údaje sdělit, musí si porod zaplatit (VĚSTNÍK MINISTERSTVA ZDRAVOTNICTVÍ ČESKÉ REPUBLIKY, 2005).

Minimálně šest týdnů od porodu dítěte má biologická matka ještě možnost se rozhodnout, že dítě k adopci nedá. Dalo by se říci, že čím kratší doba od porodu uplyne, tím se pro dítě zvyšuje šance, že si ho matka vezme k sobě. Konečné rozhodnutí pro adopci musí matka (případně i otec dítěte) po šesti týdnech po porodu znovu potvrdit. Tato legislativa velmi dobře chrání ženu v době šestinedělí před ukvapeným rozhodnutím (NOVOTNÝ, 2006).

4.3 NESNÁZE UTAJENÝCH PORODŮ

Jak již bylo zmíněno, dle čl. 7, odst. 1 Úmluvy o právech dítěte, má dítě právo znát své biologické rodiče a pokud je to možné, má právo na jejich péči. Právo dítěte znát své rodiče zákon sice neupírá, ale podstatně znesnadňuje jeho uskutečnění. Legislativou je určeno, že s ohledem na ochranu zdravotního stavu dítěte, kdy se mohou vyskytovat dědičná onemocnění, je nezbytné zachovávat zdravotnickou dokumentaci. Jedná se jak o dokumentaci matky s utajenou totožností, tak dítěte. Tyto písemnosti mají být předloženy Ministerstvu zdravotnictví s úkolem spravovat její registr. Údaje narozených dětí a jejich matek se v registrech po deseti letech anonymizují, a to s žádnou mimořádnou úpravou právě pro případy utajených porodů. Tato situace tedy není legislativou zcela vyřešena. V registrech se totiž neobjevuje předpis, který by dával nařízení k tomu, aby se zapečetěné údaje matky ukládaly na dobu delší než deset let. Tímto se tedy nenaplnuje právo, že dítě má právo znát své vlastní rodiče (ATTL, 2010).

Podle zákona o rodině § 67, je k osvojení dítěte důležitý souhlas rodičů a zákonného zástupce dítěte. Náležitě soudní řízení probíhá ve dvou samostatných etapách. Nejprve se musí uskutečnit řízení o tom, zda je nutný souhlas rodičů k osvojení dítěte a musí o tom být rozhodnuto. Teprve pak může být započato řízení o osvojení. Tuto legislativní nezbytnost bude muset soud řešit za situace, kdy otec dítěte není znám a matka dítě porodila prostřednictvím utajeného porodu. Jedná-li se o otce dítěte, může se stát, že se u soudu bude domáhat určení otcovství k dítěti, pokud se o jeho narození dozví. Takovéto řízení o určení otcovství pak bude překážkou k osvojení dítěte. Vyvstává zde tudíž otázka, zda v tomto případě soud může nařídit otevření zapečetěné dokumentace matky či nikoli (ATTL, 2010).

5 ZÁMĚRY A ÚMYSLY

Účelem porodů s utajenou totožností matky anebo jiné varianty odložení dítěte, je poskytnout ženám alternativu, aby nespáchaly trestný čin. Bezpochyby nejjednodušším východiskem z matčiny situace je vložení novorozence do babyboxu. Tento prostředek však s sebou nese nebezpečí unáhleného jednání, které je spojeno s nepříznivým psychickým rozpoložením matky. Proto je asi nejvhodnější využití právě instituce utajeného porodu a to hned z několika důvodů: zdravotnická odborná péče, zachování úřední anonymity matce a v neposlední řadě brzká náhradní rodinná péče pro narozené dítě (KÜMMEL, 2007).

Oponenty babyboxů jsou velmi často lékaři, kteří argumentují tím, že babybox je technicky nedokonalý a může být zneužíván. Ovšem i mezi odborníky se na babyboxy najdou pozitivní ohlasy. Nejvíce kladně jsou ale viděny zejména veřejností. Je to především z toho důvodu, že společnost v nich vidí určitou nabídku služeb od státu a ví, že některé matky je využít potřebují. Nynější podoba porodů s utajenou totožností matky je velmi neuspokojivá. Co se týká veřejnosti, tak ta často o utajených porodech není vůbec informována a pokud ano, tak velmi nepřesně a nedostatečně. Potažmo zde chybí alternativní služby pro budoucí matky v tíživé životní situaci (VANÍČKOVÁ, 2011).

Bezpochyby největším přínosem je možnost volby pro matku a zachránění života pro dítě. Život člověka je ta nejdůležitější věc a možnost chránit právo na život, by měla a musí být využita. Bohužel na internetových stránkách zodpovědných a důležitých institucí není pro budoucí těhotné ženy velká možnost k dohledání potřebných informací o utajeném porodu. Na jednu stranu nejde o zcela běžný způsob porodu, který by měl být podpořen. Ovšem z druhé strany by mělo být umožněno dohledat potřebné informace tohoto typu na stránkách, kterým lze důvěřovat. Problémem i nadále zůstává, zda žena zvolí tento celkem komplikovaný způsob, jak dítě porodit. Stále platí, že babyboxy jsou v tomto případě mnohem více medializovány a u veřejnosti ve větším povědomí než utajené porody. Příčinou je patrně fakt, že babyboxy byly vytvořeny z podnětu občanů (DVOŘÁKOVÁ, 2015).

Íránská studie zabývající se vztahem mezi nechtěným těhotenstvím a nízkým Apgar skóre u novorozenců dospěla k závěru, že prevence nechtěných těhotenství může

snížit výskyt nízkého Apgar skóre, a proto eliminovat riziko smrti nebo jiných nepříznivých komplikací nízkého skóre. Možné příčiny mohou zahrnovat emocionální stav matky při nechtěném těhotenství, neúspěšné pokusy o potrat a neadekvátní prenatální péči (BANAEMI, 2008).

6 BIOLOGICKÉ RODINY

Neúspěchy a rozpadání biologických rodin jsou velmi sporným a kontroverzním tématem. Uzákonění možnosti využití babyboxu nebo utajeného porodu se na druhé straně neslučuje s vyhledáváním biologických rodičů, kteří se setkávají se svými dětmi, které žijí v pěstounských rodinách. Mocná je zde jakási zaujatost o nenahraditelnosti biologické rodiny, silné jsou také předsudky o lidech, kteří jako rodiče selhali. Dítě by ve všech případech mělo znát skutečnosti a okolnosti, které doprovázely jeho dětství, a mělo by vědět o svém původu. Zcela na straně morálky ovšem není situace, která dětem nutí bezprostřední kontakt s vlastními rodiči, i přesto, že rodiče o ně nikdy zájem neprojevovali a dítě na ně nemá vesměs žádné vzpomínky. Je dokázáno, že pěstounské rodiny dětem pomáhají k sebeúctě a sebe přijetí, a spolu s uspokojováním jejich potřeb se snaží překonávat jejich traumatizující zážitky z minulosti, především tedy to, že se jich zřekli biologičtí rodiče (SOBOTKOVÁ, 2010).

V období prvního těhotenství, dochází v partnerském vztahu k mnohým změnám. Nový přírůstek v rodině mění chod domácnosti a ovlivňuje tak uspořádanost celé rodiny. Často se stává, že žena se více věnuje dítěti a muž se tímto cítí upozaděný a osamělý. To, jaké v domácnosti panují poměry a také kvalita partnerského vztahu, ovlivňují psychiku šestinedělky. Ženy s depresemi velmi často cítí, že mají od příbuzných a přátel málo podpory. Samozřejmě nejvíc je pro ně důležitá opora ze strany partnera. V této době prochází partnerský vztah první těžkou životní zkouškou (RATISLAVOVÁ, 2008).

Nejdůležitější je tedy bezesporu včasný zásah v rodině biologické, která se může ocitnout v takových potížích, až se začne rozpadat. V dané situaci je podstatné, aby fungoval nějaký režim, to znamená včasný zásah, kde se rozpozná selhání jak rodinného zázemí, tak i prostředí. Klíčové je, aby sociální pracovníci preventivně navštěvovali rizikové rodiny a aby byli schopni rozpoznat domácnosti, ve které jsou zanedbané a zpustlé děti. Dále je potřeba, aby se všechny podstatné informace donesly mezi OSPOD, školu, lékaře a také pracovníka neziskové organizace. Zároveň by měla být poskytnuta výpomoc a podpora rodičům v problémech s veškerým opatřením týkající se ekonomického a bytového zázemí, anebo pomoc při hledání zaměstnání (ŠIMÁČEK, 2010).

Děti v neúplných domácnostech a rodinách s nízkými příjmy mají mnohem více sociálních, emocionálních a behaviorálních problémů v porovnání s ostatními dětmi. Špatný sociální a emocionální rozvoj v raném dětství je rizikovým faktorem pro nepříznivý zdravotní stav a sociální problémy v období dospívání a v dospělosti, včetně psychosociálních problémů, kam zařazujeme depresi a osamělost, zneužívání návykových látek a také kriminalitu (SALEEM, 2013).

7 KVALITATIVNÍ PRŮZKUM

Pro tuto bakalářskou práci byl zvolen kvalitativní průzkum, který je veden pomocí hloubkových polostrukturovaných rozhovorů s osobami z oblasti zdravotní, sociální a právní. K bakalářské práci na téma Babyboxy versus porody v utajení je nejdříve nutno stanovit průzkumný problém, průzkumné cíle a průzkumné otázky.

PRŮZKUMNÝ PROBLÉM

Jaké výhody a nevýhody jsou spojeny s babyboxy a porody v utajení?

PRŮZKUMNÉ CÍLE

V souladu s průzkumným problémem byl stanoven jeden hlavní a čtyři dílčí průzkumné cíle.

Hlavní cíl: Získat poznatky o babyboxech a o utajených porodech.

Dílčí cíl 1.1: Zjistit výhody a nevýhody babyboxů.

Dílčí cíl 1.2: Zjistit výhody a nevýhody utajených porodů.

Dílčí cíl 1.3: Zjistit, kdo rozhoduje o osudu dítěte.

Dílčí cíl 1.4: Zjistit důvody matky k odmítnutí dítěte.

PRŮZKUMNÉ OTÁZKY

K daným průzkumným cílům byly stanoveny tyto průzkumné otázky:

Průzkumná otázka 1, která se vztahuje k průzkumnému cíli 1.1

Jaké výhody a nevýhody mají babyboxy?

Průzkumná otázka 2, která se vztahuje k průzkumnému cíli 1.2

Jaké výhody a nevýhody mají porody s utajenou totožností matky?

Průzkumná otázka 3, která se vztahuje k průzkumnému cíli 1.3

Měla by o osudu dítěte rozhodovat matka sama nebo společně s jeho otcem?

Průzkumná otázka 4, která se vztahuje k průzkumnému cíli 1.4

Proč se matky vzdávají svých dětí?

7.1 METODIKA PRŮZKUMU

Pro pracovní postup praktické části bakalářské práce byl vybrán kvalitativní průzkum. Údaje byly získány na základě rozhovorů s osobami z rozdílných pracovních profesí, které se ve svém zaměstnání již setkaly s pojmy babybox a utajený porod. Vytvořené otázky se týkají jak názorů na babyboxy, tak na porody vedené v režimu utajení. Další dotazy se zaměřují na životní situaci matky, která rozhoduje o osudu svého dítěte. Osnova pro sběr informací byla předem připravena a otázky byly otevřené.

S respondenty byly vedeny polostrukturované rozhovory. Odpovědi lékaře, porodní asistentky a sociální pracovnice byly při ústním rozhovoru zapisovány ručně. Zakladatel babyboxů souhlasil s nahráváním celého rozhovoru na diktafon. Tento rozhovor byl následně přepsán a upraven do písemné podoby. Všechny rozhovory byly dále zpracovány a dle odpovědí respondentů na průzkumné otázky, barevně kódovány.

7.2 PRŮZKUMNÝ SOUBOR

Pro sběr průzkumných dat byl osloven lékař, respondent 1; porodní asistentka, respondent 2; sociální pracovnice, respondent 3 a zakladatel babyboxů, respondent 4. Všechny osoby byly seznámeny s tématem, metodikou a účelem průzkumu.

Rozhovory se neuskutečňovaly na pracovištích respondentů, nýbrž na předem domluvených veřejných místech a konaly se v Praze. Každý z rozhovorů trval od třiceti do šedesáti minut.

Lékař, který byl vybrán do tohoto průzkumného šetření, složil atestační zkoušku z oboru gynekologie a porodnictví v roce 1979 a v roce 1983. Dále vystudoval filozofickou fakultu, obor psychologie. Publikoval téměř 400 prací, a to jak odborných, tak vědeckých. Také je autorem několika monografií a učebnic. Rovněž editoval několik čísel časopisu *Moderní gynekologie a porodnictví*. Některé jeho práce vyšly v zahraničí. Tento lékař byl členem výboru České gynekologické a porodnické společnosti ČLS JEP, v pozdějších letech byl předsedou revizní komise Společnosti a v roce 2005 se stal členem výboru Perinatologické sekce Společnosti. Rovněž se zasloužil o vedení skupiny, která připravila doporučené postupy pro gynekologii. V oboru gynekologie a porodnictví se také stal soudním znalcem (LEVRET, 2016).

Porodní asistentka v tomto průzkumu je zároveň i laktační poradkyní. Od roku 1990 uskutečňuje předporodní kurzy, cvičení v těhotenství a také provádí návštěvní službu v období šestinedělí (CENTRUM PETRKLÍČ, 2015). V pražské porodnici pracovala jako vrchní sestra a také jako manažerka kvality. V současné době působí v jiné z pražských porodnic a přednáší budoucím porodním asistentkám.

Sociální pracovnice z tohoto průzkumu, pracující jako vedoucí oddělení péče o rodinu a děti, zajišťuje náhradní rodinnou péči a tudíž je také zástupkyní nezletilých dětí.

Zakladatel babyboxů tyto schránky zřizuje od roku 2005 a to se záměrem záchrany života pro děti a pomoc z tísně pro matky. Za babyboxy získal roku 2015 státní vyznamenání od prezidenta republiky. Tento přátelský muž kromě práce na projektu Babybox pro odložené děti STATIM, zřídil i azylový dům pro matky nacházející se v těžké životní situaci. Všude uvádí své telefonní číslo, aby mu tak kdokoli v nouzi mohl zavolat. Mimo babyboxy se věnuje psaní knih a vydávání literárního časopisu Divoké víno. Potěšení mu dělá také chov anglických plnokrevníků a záliba ve fotografování (HESS, 2016).

7.3 ČASOVÝ HARMONOGRAM

Studium literatury probíhalo od května 2015. Na základě doložené dostupné literatury, proběhla příprava a seznámení se s problematikou babyboxů a utajených porodů. Díky zpracované literatuře v teoretické části práce, byla vytvořena praktická část s uskutečněním rozhovorů. Rozhovory probíhaly v časovém období říjen 2015 až leden 2016. Jejich realizace proběhla na základě vytvořených otázek, které byly dokončeny v říjnu 2015. Výběr respondentů byl volen nejdříve podle odborných pracovních profesí, teprve poté probíhal výběr konkrétních osob. Osoby byly kontaktovány nejprve emailem, až poté byla domluvena osobní setkání. Výběr lékaře probíhal na základě pražského kurzu porodních asistentek, kde vedl přednášku o vraždách novorozenců. Na základě této přednášky byl lékař osloven. Porodní asistentka byla oslovena pro své vědomosti a zkušenosti, kterými se prokázala na odborných přednáškách pro studentky porodní asistence. Zakladatel babyboxů byl vybrán pro své nadšení a píli projevenou jak při zrodu babyboxů, tak i při jejich následném budování. Sociální pracovnice byla oslovena pro svou kvalifikaci v oboru.

7.4 VÝSLEDKY PRŮZKUMU

Tato část práce se zabývá výsledky průzkumu. Odpovědi dotazovaných na průzkumné otázky jsou uvedeny v šesti tabulkách, umístěných níže.

Položka 1 Klady babyboxů

První položkou mají respondenti stanovit klady babyboxů.

Tabulka 1 Klady babyboxů

	Lékař	Porodní asistentka	Sociální pracovnice	Zakladatel babyboxů
Záchrana dítěte		+	+	
Pomoc matce		+		
Anonymita				+
Dostupnost	+			
Dítě pro náhradní rodinu		+		
Do rozsudku si to matka může rozmyslet				+

Zdroj: BERANOVÁ, 2016

Položka 1 v průzkumu ukazuje, jaké klady babyboxů uvádí jednotlivé osoby. Z tabulky vyplývá, že porodní asistentka a sociální pracovnice vidí výhodu babyboxů v záchraně života odloženého dítěte. V žádné další odpovědi se již respondenti neshodují. Lékař uvádí jako klad babyboxu jeho dostupnost. Porodní asistentka dále poukazuje na pomoc matce z tíživé situace a vidí výhodu pro náhradní rodinu, která dostává vytoužené dítě. Zakladatel babyboxů uvádí anonymitu a také fakt, že matka si do pravomocného rozsudku může rozmyslet, zda dítě nechce zpět.

Položka 2 Zápory babyboxů

Tabulka 2 Zápory babyboxů

	Lékař	Porodní asistentka	Sociální pracovnice	Zakladatel babyboxů
Často vražda než babybox	+			
Děti s handicapem		+	+	
Domácí porody			+	
Vkládány ohrožené, neošetřené děti			+	
Větší děti než novorozenci			+	
Lehké zbavení se dítěte	+			

Zdroj: BERANOVÁ, 2016

Druhá položka ověřuje, jaké mají babyboxy nevýhody. Tabulka ukazuje shodu v odpovědi porodní asistentky a sociální pracovnice, a sice že do babyboxů mohou být vkládány děti s postižením nebo jinak nemocné. Ostatní odpovědi se neshodují. Lékař spatřuje nevýhody v tom, že babybox nesnižuje počty zavražděných dětí a tudíž ženy ve své situaci často volí smrt dítěte před vyhledáním babyboxu. Tento respondent také podotýká, že babybox je možnost, jak se dá dítěte lehce zbavit. Sociální pracovnice dále uvádí, že děti odložené do babyboxu se často narodí v domácím prostředí, jsou neošetřené a ohrožené a jsou zde odkládány děti starší, než novorozenci. Zakladatel babyboxů v nich nespatřuje žádné nevýhody.

Položka 3 Klady utajených porodů

Tabulka 3 Klady utajených porodů

	Lékař	Porodní asistentka	Sociální pracovnice	Zakladatel babyboxů
Odborné vedení			+	
Bezpečný pro dítě			+	
Informace o matce lze dohledat			+	
Do rozsudku si to matka může rozmyslet				+

Zdroj: BERANOVÁ, 2016

Třetí položka průzkumu zobrazuje, jaké klady mají utajené porody. Z tabulky vyplývá, že lékař a porodní asistentka nevidí v utajeném porodu žádné výhody. Naproti tomu sociální pracovnice spatřuje v utajených porodech výhody tři. Jedná se o porod s odborným lékařským vedením, je bezpečný pro dítě a informace o matce, lze v případě ohrožení bezpečnosti dítěte vyhledat. Zakladatel babyboxů upozorňuje na možnost, že matka si do rozsudku může rozmyslet, zda se o dítě nechce starat sama.

Položka 4 Zápory utajených porodů

Tabulka 4 Zápory utajených porodů

	Lékař	Porodní asistentka	Sociální pracovnice	Zakladatel babyboxů
Neinteligentní žena ho nezorganizuje	+			
Není utajený		+		+
Na ženy se spíše upoutává pozornost		+		
Nešťastná legislativa	+		+	+

Zdroj: BERANOVÁ, 2016

Čtvrtá položka se soustřeďuje na zápory utajených porodů. Zde se respondenti shodují ve více nedostatcích. Lékař, sociální pracovnice a zakladatel babyboxů uvádí, že tento druh porodu je v zákoně velmi nešťastně ukotven. Porodní asistentka a zakladatel babyboxů dále říkají, že utajený porod vůbec není utajený. Lékař dodává, že žena méně inteligentní si tento porod sama nezorganizuje. Porodní asistentka také dodává, že pracoviště nejsou zvyklá na tento typ porodu a proto na sebe žena, která si o tento porod zažádá, tím víc upoutává pozornost.

Položka 5 Rozhoduje o osudu dítěte i otec?

Tabulka 5 Rozhoduje o osudu dítěte i otec?

	Lékař	Porodní asistentka	Sociální pracovnice	Zakladatel babyboxů
Otec má všechna rodičovská práva	+		+	+
Práva otec získává porodem	+	+		
Žena je s dítětem více spojena a porodem dává všanc svůj život		+	+	
Pokud otec může převzít péči o dítě, není možné ho vynechat			+	
Matka často neví, kdo je otcem dítěte		+		+

Zdroj: BERANOVÁ, 2016

Položka 5 zobrazuje, zda by měla o dalším životě dítěte rozhodovat pouze matka nebo i otec dítěte. Lékař, sociální pracovnice a zakladatel babyboxů se shodují na tom, že otec dítěte má všechna rodičovská práva. Porodní asistentka a sociální pracovnice si myslí, že žena je s dítětem během těhotenství více spojena a porodem dává všanc svůj vlastní život. Porodní asistentka a zakladatel babyboxů odpovídají, že matka mnohdy neví, kdo je otcem jejího dítěte. Lékař a porodní asistentka dále dodávají, že práva otec získává porodem dítěte a sociální pracovnice si myslí, že pokud otec může převzít péči o dítě, není možné ho vynechat.

Položka 6 Důvody matky k odmítnutí dítěte

Tabulka 6 Důvody matky k odmítnutí dítěte

	Lékař	Porodní asistentka	Sociální pracovnice	Zakladatel babyboxů
Inteligentní žena dítě nepotřebuje odložit/opustit	+			
Složité životní situace		+	+	+
Psychické a sociální důvody			+	+
Strach z odhalení identity a informací (často porod mimo bydliště)	+	+		
Strach z (ex)partnera		+		
Alkohol, drogy, násilí		+		

Zdroj: BERANOVÁ, 2016

Poslední položka uvádí, jaké má matka důvody k tomu, že se rozhodne dítěte vzdát. Porodní asistentka, sociální pracovnice a zakladatel babyboxů se domnívají, že se matka nachází v pro ni neřešitelné životní situaci. Sociální pracovnice a zakladatel babyboxů se shodují, že za odmítnutím dítěte matkou stojí psychické a sociální důvody. Lékař a porodní asistentka mají za to, že matka má strach z odhalení své identity a úniku informací. Lékař dále dodává, že inteligentní žena dítě nepotřebuje nikde odkládat ani opouštět. Porodní asistentka si dále myslí, že žena má strach z (ex)partnera anebo zde může hrát roli alkohol, drogy a násilí.

7.5 ANALÝZA A INTERPRETACE VÝSLEDKŮ PRŮZKUMU

Hlavní cíl průzkumné části bakalářské práce měl za úkol získat poznatky o babyboxech a utajených porodech. K tomuto cíli se vztahují následující dílčí cíle a průzkumné otázky.

Dílčí cíl 1.1, který se týká průzkumné otázky 1, zjišťoval, jaké jsou výhody a nevýhody babyboxů. V položce 1, která zjišťovala klady babyboxů se dva respondenti shodli na odpovědi, že se jedná o záchranu života dítěte. Na dalších výhodách se již respondenti neshodli. Lékař si myslí, že výhodou babyboxu je jeho dostupnost a to slovy: *Babyboxy mají tu zásadní výhodu, že když dítě v noci příliš řve, tak se prostě může dát do babyboxu.* Porodní asistentka poukazuje na pomoc matce a upozorňuje na to, že náhradní rodina dostává vytoužené dítě: *Je to nějaká určitá možnost pomoci matce z tíživé situace. Já si myslím, že je lepší tato cesta, než aby se ho matka zbavila kriminálním způsobem, protože to dítě jde do adopce a k milující rodině.* Zakladatel babyboxů uvádí jako klad anonymitu matky a její možnost si rozhodnutí do pravomocného rozsudku rozmyslet: *Co se týče babyboxů, tak tam je utajený všechno. Ono totiž se jedná o to, že ne každá maminka kolem porodu chce jednat se zdravotním personálem a dohadovat se s ním, jestli teda to dítě tam nechá nebo nenechá. A ona si to nakonec může stejně rozmyslet a má šanci to děťátko furt získat zpět.* Co se týká nevýhod babyboxů, uvedených v položce 2, dva respondenti se zde shodují na tom, že do babyboxu mohou být odloženy děti s postižením. Dále se již odpovědi neshodují. Lékař říká, že babybox nesnižuje počet dětí zavražděných: *Zabíjení novorozenců to moc nezabrání, už z technických důvodů. Vždyť si to představte, žena tají těhotenství, pak tajně porodí doma na záchodě, zatímco děti a manžel spí a teď by se měla sbalit a vyrazit tajně k babyboxu?* Dále tento respondent podotýká, že babybox je možnost, jak se lze dítěte zbavit. Sociální pracovnice uvádí, že nevýhodou babyboxu je, že mu často předchází domácí porod, kdy je dítě neošetřené, a že do babyboxu jsou odkládány i děti starší: *V případě babyboxů se jedná hlavně o domácí porody. Takové dítě je velmi často neošetřené, nahaté, zabalené v hadru a tudíž i ohrožené. Když tam jsou daný ty děti úplně těsně po těch porodech, tak se to dá pochopit, moc se ale nedá pochopit, když se tam dá dítě třeba pětiměsíční.* Zakladatel babyboxů k nim nemá žádné výhrady.

Dílčí cíl 1.2, který se týká průzkumné otázky 2, zjišťoval výhody a nevýhody utajených porodů. Nejdříve jsou analyzovány klady utajených porodů, které jsou

obsahem položky 3. Dva respondenti si myslí, že utajené porody klady nemají. Sociální pracovnice si naproti tomu myslí, že se jedná o porod s odborným vedením, který je bezpečný pro dítě a kde lze v případě ohrožení dítěte vyhledat o matce informace: *Výhodou je, že ten porod je odborně vedený a i když jsou informace o matce důvěrné, lze je při ohrožení dítěte vyhledat. Takže tento způsob je pro dítě bezpečnější.* Zakladatel babyboxů uvádí, že matka si může své rozhodnutí do rozsudku rozmyslet: *Ta šance tam je, dokavad ten rozsudek není v právní moci.* V položce 4, tedy v záporech babyboxů, se respondenti shodují již více. Tři respondenti ze čtyř si myslí, že utajený porod není legislativou dobře vyřešen. Dva respondenti se dále shodují na faktu, že tento porod není utajený. Lékař dodává, že žena méně inteligentní si takovýto porod nezorganizuje. Porodní asistentka si myslí, že na ženu bude soustředěna pozornost mnohem více, než při běžném porodu: *Myslím si, že ty ženy na sebe tímhle spíš můžou upozornit, protože ty pracoviště nejsou zvyklí na to, že ty ženy rodí v režimu utajeného porodu a takhle se o ni budou tím pádem všichni zajímat.*

Dílčí cíl 1.3, který se týká průzkumné otázky 3, zjišťoval, zda by o osudu dítěte měla rozhodovat pouze matka nebo i otec dítěte. V položce 5, která odhaluje odpovědi dotazovaných, je uvedeno, že tři respondenti ze čtyř si myslí, že otec dítěte má všechna rodičovská práva. Dále se dva respondenti shodují, že žena je s dítětem během těhotenství spojena mnohem více a porodem vystavuje v nebezpečí i svůj život. Těmito slovy to zdůvodnila porodní asistentka: *Ta žena je během těhotenství s tím dítětem více spojena i vlastně hormonálně, navíc vystavuje se i nebezpečí při tom porodu, tak rozhoduje ta žena. Tady je to jako s interrupcí, ten plod je součástí těla ženy, takže ona rozhoduje a neudělá s tím nikdo nic. Ani partner, ani manžel. Většinou si to ta žena rozhoduje sama a ten partner nebo manžel to nemusí ani vědět, otec tady vstupuje až ve chvíli, kdy se to dítě narodí.* Další dva respondenti se domnívají, že matka mnohdy neví, kdo je otcem dítěte. Následující dva respondenti uvádí, že práva otec získává až porodem dítěte. Sociální pracovnice dodává, že pokud může převzít péči o dítě otec, není možné ho nechat stranou: *Pakliže tam existuje někdo, kdo může převzít tu péči o to dítě, tak není možný ho z toho vynechat.*

Dílčí cíl 1.4, který se týká průzkumné otázky 4, měl za úkol získat poznatky o tom, proč se matky vzdávají svých dětí. Položka 6 zobrazuje odpovědi respondentů na tuto problematiku. Tři respondenti ze čtyř se domnívají, že matka se ocitne v těžké životní situaci. Dva respondenti se shodují, že matka má psychické a sociální důvody

k tomu, že odmítne své dítě. Další dva respondenti si myslí, že matka má strach z prozrazení informací a odhalení identity. Lékař říká, že inteligentní žena se nepotřebuje dítěte vzdát. Porodní asistentka si myslí, že žena má strach z (ex)partnera a v neposlední řadě může hrát roli alkohol, drogy a násilí: *Jsou to ženy, které se bojí přenosu informací a odhalení identity, například svého expartnera. My nevidíme všechny ty problémy, ať už domácí násilí, násilí na dětech, tu těžkou situaci. To okolí by té ženě mělo pomoci včas, hlavně pokud je tam to násilí, drogy, alkohol nebo nějaká žárlivost partnera, protože pak už může být pozdě.*

8 DISKUZE, DOPORUČENÍ PRO PRAXI

Výzkumná studie, která by porovnávala babyboxy a utajené porody nebyla v odborné literatuře nalezena. Toto průzkumné šetření bylo porovnáno s bakalářskou prací Bc. Jarmily Turečkové, porodní asistentky z Univerzity Tomáše Bati ve Zlíně. Tato práce z roku 2010 se zaměřovala na zkušenosti s babyboxy, utajenými porody a anonymními porody. Její průzkumný dotazník o 17 položkách byl rozdán celkem 234 respondentům, ženám i mužům od 15 let. Dále byly některé položky, zabývající se utajenými porody, nalezeny v práci Bc. Barbory Švecové, absolventky Univerzity Pardubice, Fakulty zdravotnických studií z roku 2012, která se zaměřovala na porody v utajení, anonymní porody a jejich srovnání v ženské populaci. Na její dotazníkové šetření s 20 položkami odpovídalo 124 respondentek všech věkových kategorií.

Turečková ve svém průzkumném šetření uvádí otázku, jaký mají lidé názor na vznik babyboxu. *Babybox slouží matkám jako pomoc v tísní, si myslí 76 (32,5 %) respondentů, z nichž je 37 žen a 39 mužů. I když ze začátku vypadalo, že první a druhá odpověď budou velmi vyrovnané a mnoho lidí se nemohlo rozhodnout, co vystihuje babybox více, nakonec o jednu tolik hlasů - 153 (65,4 %) - získala odpověď druhá, že je babybox záchrana nového života. Vnímá to tak 88 žen a 65 mužů. Pouze 1 (0,4 %) muž je spíše proti vzniku babyboxu, protože je to podle něj porušení práv dítěte. Nikdo (0,0 %) z populace nebyl zásadně proti vzniku babyboxu (TUREČKOVÁ, 2010, s. 73).* Tato bakalářská práce uvádí průzkumnou otázku č. 1 a 2, zabývající se klady a zápory babyboxů. Jeden respondent si myslí, že babybox je pomoc matkám v tísní. Dva respondenti ze čtyř poukazují na záchranu života dítěte.

Turečková od respondentů dále zjišťovala, zda si myslí, že by mělo existovat právo otce na rozhodnutí, co bude s dítětem. *Nejvíce dotazovaných si myslí, že i otec má určitě rozhodovat o svém dítěti. Těchto odpovědí bylo 90 (38,5 %), z čehož bylo 37 žen a 53 mužů. 53 (22,6 %) respondentů - 31 žen, 22 mužů - také uvádělo, že otec by spíše měl mít takové právo. 3 ženy a 4 muži, celkem 7 (3,0 %) dotazovaných odpovědělo na otázku „spíše ne“. Nejméně respondentů, a to 5 (2,2 %), tedy 3 ženy a 2 muži, si myslí, že je to hlavně věc matky. ... Téměř stejný počet – 79 (33,7 %) - jako první odpověď měla i ta poslední, s rozdílem, že na chování otce a jeho zájmu již od počátku těhotenství záleží podle 51 žen a podle 28 mužů (TUREČKOVÁ, 2010, s. 85).* V této

bakalářské práci se touto problematikou zabývá průzkumná otázka č. 5. Tři respondenti ze čtyř uvádí, že otec má stejná práva jako matka. Dva respondenti ze čtyř si myslí, že je to spíše věc matky. Dva respondenti ze čtyř si dále myslí, že otec nemá na dítě rodičovská práva od počátku těhotenství, ale až od narození dítěte.

V průzkumné části Švecové je uvedena otázka, jaká je nejčastější příčina rozhodnutí ženy porodit utajeně. *Nejčastěji volenou odpovědí byla tíživá finanční situace 99 (40 %). Druhou nejčastější příčinou se stal nízký věk těhotné 72 (29 %). Strach z péče o dítě byl další nejčastější příčinou 20 (8 %). Tyto dvě nejčastěji volené odpovědi jsou podle žen předpokládáné nejčastější příčiny vedoucí k utajení porodu. Méně často byla za příčinu volena snaha zakrýt nevěru 18 (7 %). Nejméně byla příčina zaváděna strachu z postižení dítěte. Tu zvolilo 5 (2 %) žen a náhlý rozvod související s osamělostí matky uvedly 3 (1 %) ženy (ŠVECOVÁ, 2012, s. 38).* V této práci bylo průzkumnou otázkou č. 6, zabývající se důvody matky k odmítnutí dítěte zjištěno, že tři respondenti ze čtyř uvádí tíživou životní situaci. Jeden respondent ze čtyř si myslí, že žena má strach z (ex)partnera, z tohoto důvodu může být příčinou i nevěra, uvedená v průzkumu Švecové.

V porovnání s bakalářskou prací Turečkové je patrné, že v jejím průzkumném šetření o babyboxech uvádí nejvíce osob pomoc matce v nouzi, kdežto v této práci více osob uvádí záchranu života dítěte.

O položce, zda má otec stejná práva na to, aby rozhodoval o dítěti, je patrné, že respondenti z průzkumu Turečkové uvádí ve shodě s touto prací fakt, že otec dítěte má stejná rodičovská práva jako matka. Podobně je to s odpovědí, že rozhodování o osudu dítěte je věc matky. U Turečkové takto odpověděli 3 ženy a dva muži. V této bakalářské práci takto odpověděly dvě ženy. Průzkumná šetření se zde neshodují ve věci, odkdy má otec rodičovská práva na dítě. U Turečkové odpovídali respondenti, že od počátku těhotenství. V tomto průzkumu respondenti odpověděli, že až od porodu dítěte.

Po srovnání průzkumu této bakalářské práce s průzkumným šetřením Švecové, je viditelná shoda v položce, kdy matka odmítá své dítě z toho důvodu, že je vystavena těžké životní situaci.

Dále v této práci budou porovnány výhody a nevýhody babyboxů a utajených porodů z teoretické části a z výsledků průzkumu části praktické.

V teoretické části práce v článku Jaroslava Slaného a Františka Schneiberga, o kladech babyboxů, je nalezena shoda v záchraně života dítěte a v anonymitě. Tito dva autoři ale uvádí, že anonymitu poskytuje i porod utajený, což se bohužel neshoduje s průzkumným šetřením. Tři respondenti ze čtyř uvádí, že utajený porod se nedá považovat za utajený. Slaný a Schneiberg uvádí, že není vyřešeno, zda se do schránky nedostane dítě starší, než je novorozenec. Tento názor má i sociální pracovnice, která nedokáže pochopit, proč jsou odkládány děti větší než novorozenci. V teoretické části tito autoři a dále autorka Nechvátalová, uvádí, že statistiky policie neukazují se zavedením babyboxů snížení vražd novorozenců. S tímto v rozhovoru souhlasí jak lékař, tak sociální pracovnice.

V teoretické části je dále uveden poznatek od Kümmela a Janků, kteří uvádí, že utajený porod je výhodnější z důvodu garantované odborné péče, anonymity matky a náhradní rodinné péče pro nechtěné dítě. S argumentem zdravotnické odborné péče souhlasí v tomto průzkumu i sociální pracovnice. O anonymitě nebo neanonymitě utajeného porodu je již psáno v předchozím odstavci. V náhradní rodině vidí výhodu porodní asistentka, kdy budou spokojeni jak noví rodiče, kteří dítě dostanou, tak i narozené dítě, které tak získá potřebné zázemí.

Pozastavit se lze také nad situací, ve které se nachází zoufalá žena. V teoretické části je uveden článek Velemínského, který uvádí, že žena je často ovlivněna svým partnerem nebo rodiči. Porodní asistentka z průzkumného šetření souhlasí s tvrzením, že žena je mnohdy ovlivněna expartnerem nebo současným partnerem. V teoretické části kromě toho ve svém článku sděluje Scott, že vliv na ženu má zejména její riskantní chování, s čímž souhlasí porodní asistentka z průzkumu, která uvádí alkohol, drogy a násilí. Scott také sděluje, že promiskuita a s tím souběžně spojených několik sexuálních vztahů najednou, mají vliv na nechtěné rodičovství. K tomuto názoru se přiklání jak porodní asistentka, tak zakladatel babyboxů, kteří říkají, že žena často ani neví, kdo je otcem jejího dítěte.

Z výsledků průzkumu ve výše zmíněných tabulkách, které obsahují položky s odpověďmi respondentů na průzkumné otázky je viditelné, že respondenti odpovídají podle svých vlastních přesvědčení na základě toho, jak jsou pro ně dané odpovědi důležité. Pravděpodobně to ale neznamená, že by nesouhlasili s odpověďmi ostatních respondentů. V rozhovoru spíše každý zmínil to, co je pro něj na dané téma podstatné.

Pro tento průzkum byla oslovena i právní linka Nadace Naše dítě, která se sice nakonec průzkumu neúčastnila, ovšem poskytla několik užitečných informací ohledně babyboxů. Nadace Naše dítě, která pomáhá a chrání ohrožené děti, sama také podpořila založení projektu babybox. Díky sponzorům dále finančně přispěla na vybudování i výměnu starších babyboxů.

DOPORUČENÍ PRO PRAXI

Díky nechtěnému těhotenství se ženy mohou ocitnout v takové situaci, kdy nebudou tušit, jak těhotenství řešit a nebudou vědět, co si s narozeným dítětem počít. Proto také dochází k trestným činům spáchaným na novorozencích. Na základě této alarmující situace je důležité informovat o možnostech odložení dítěte již matky v mladém věku, zejména na základních školách. Seznámení budoucích matek s existencí babyboxů a utajených porodů může být pro jejich následný život mnohdy to nejzásadnější. V rámci tohoto průzkumného šetření byla vytvořena tato doporučení pro praxi.

Doporučení pro základní a střední školy

- Informovat o okolnostech nechtěného těhotenství a jeho řešení v předmětu rodinné výchovy na základních a středních školách.
- Pořádat besedy na téma prevence otěhotnění na základních a středních školách.
- Zavést předmět sexuální výchova a důsledně v něm informovat o rizicích a důsledcích pohlavního styku na základních a středních školách.

Doporučení pro rodinu

- Věnovat svým dětem dostatečnou pozornost a promluvit si o zodpovědnosti při pohlavním styku.
- Podporovat své dcery v situaci, kdy nechtěně otěhotní.
- Nebát se obrátit na odborné sociální zařízení.

Doporučení pro zdravotníky

- Doporučit vhodnou antikoncepční metodu.
- Správně odhadovat rizikové pacientky.
- Informovat o existenci babyboxů, utajených porodů a dalších východisek ze situace nechtěného těhotenství.

Doporučení pro matky v situaci nechtěného těhotenství

- Informovat se o všech možnostech, jak se dá dítě vzdát legální formou.
- Nejednat v afektu a neohrozit tak své dítě.
- Rozmyslet si všechny důsledky svého činu při vzdání se dítěte.

ZÁVĚR

Nechtěné těhotenství je tématem velmi obtížným. Žena odmítne dítě, které vzniklo za pro ni možná hezkých okolností, z kterých se ale díky nezodpovědnosti stává problém a starost na devět měsíců. Neuvědomuje si, že odmítá kousek sebe, malé dítě, které nemůže za to, komu se narodí.

Cílem bakalářské práce bylo zjistit poznatky o babyboxech a porodech s utajenou totožností matky, zejména pak jejich výhody a nevýhody. Tento cíl byl splněn. Vědomosti respondentů byly dostatečné k tomu, aby odpověděli na konkrétní otázky průzkumu. Jejich názory z odlišných pracovních pozic zajímavě obohatily tuto práci. Naopak cílem práce nebylo konstatování, zda je lepší možností využít babybox či utajený porod, ale spíše představit odborné veřejnosti přehled jednotlivých názorů na celkovou problematiku a zejména klady a zápory obou variant.

Babyboxy byly zejména v začátcích velmi kritizovány. Ani nyní se s nimi někteří odpůrci nesžili, nicméně je evidentní, že matkám v nouzi pomáhají. Žena se dítěte přece nechce zbavit bezdůvodně, naopak k tomu má velmi závažné důvody a svůj čin si jistě dobře promýšlí. Průzkumná část ukazuje, že babyboxy jsou dobrou možností, jak se dá dítěti pomoci, neboli jak ho zachránit. Jistěže ne každý porod, v němž se dítě narodí, je veden ve zdravotnickém zařízení. Ovšem je nesporné, že matka chce dítěti pomoci. Je otázkou za jakých podmínek a v jakém stavu ho k babyboxu dopraví.

Utajené porody jsou vyzdvihovány jak odpůrci babyboxů, tak i lidmi, kteří vidí v babyboxech ohrožené děti, které se narodily za nebezpečných podmínek bez zdravotní pomoci. Toť otázka. Z průzkumné části vyplývá, že utajené porody jsou sice bezpečnější, ale na druhou stranu zákonem nedořešené a žena není utajena tak, jak jí název tohoto porodu slibuje.

Možností, jak odložit dítě, je v České republice k dispozici několik. Jistě ale ne každá žena všechny možnosti zná. Je patrné, že babyboxy jsou díky médiím více vidět. Podle toho jsou samozřejmě i diskutovány. Těžko říci, zda je to s výhodou či nikoli, každopádně žena má díky tomu o babyboxu alespoň nějaké povědomí. Porody s utajenou totožností matky se v povědomí žen moc nevyskytují, alespoň podle toho, že nejsou nikterak medializovány ani propagovány široké veřejnosti. Je otázkou, zda je

v tuto chvíli možné, aby se žena dokázala informovat o všech východiscích z její situace. Pochopitelně pokud je zdravá a rozumná. V případě, že není, nevadí jí, když dítě umrtní. A proto nezáleží na tom, kterou z možností zoufalá matka zvolí, důležité je, když právě narozené dítě vůbec přežije.

SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY

ATTL, K., 2010. Babyboxy. *Prevence úrazů, otrav a násilí*. Roč. 6, č. 2, s. 176-192. ISSN 1801-0261.

BANAEMI L. M. a F. MAJLESSI, 2008. A comparative study of low 5-minute Apgar scores in newborns of wanted versus unwanted pregnancies in southern Tehran, Iran (2006–2007), *The Journal of Maternal-Fetal and Neonatal Medicine*, ES 1476-4954.

BUBLEOVÁ, V., 2007. *Historický vývoj péče o opuštěné děti u nás, s. 193. In: Syndrom CAN a způsob péče o rodinný systém (kolektiv autorů)*. Praha: IREAS. ISBN 978-80-86684-47-5.

BUREŠOVÁ, A., 2011. *Institucionální řešení problematiky nechtěných dětí*. Praha: Univerzita Karlova. Diplomová práce, Univerzita Karlova, Právnická fakulta.

CITÁTY, *Napoleon Bonaparte* [online], [cit. 8. 1. 2016]. Dostupné z: <http://azcitaty.cz/napoleon-bonaparte/11353>

CENTRUM PETRKLÍČ, 2015. *Projekt dobrým a ještě lepším rodičem* [online], [cit. 29. 2. 2016]. Dostupné z: http://centrumpetrklic.cz/centrum/wp-content/uploads/2014/10/p%C5%99ed_zrozen%C3%ADm_rijenx.pdf

DVOŘÁKOVÁ, J., 2015. *Utajený porod*. Praha: Univerzita Karlova. Studentská vědecká a odborná činnost, Univerzita Karlova, Právnická fakulta.

GREGOROVÁ, R., 2015. *Jste těhotná? Nejprve se mění vaše psychika* [online], [cit. 18. 12. 2015]. Dostupné z: <http://www.babyweb.cz/jste-tehotna-nejprve-se-meni-vase-psychika>

GUZMAN, L., E. WILDSMITH., J. MANLOVE a K. FRANZETTA, 2010. Unintended births: patterns by race and ethnicity and relationship type. *Perspect Sex Reprod Health*. Roč. 42, č. 3, s. 176-185. ES 1931-2393.

HÁJEK, Z., E. ČECH a K. MARŠÁL, 2014. *Porodnictví*. s. 508. Praha: Grada. ISBN 978-80-247-4529-9.

HESS, L., 2016. *Zakládám babyboxy* [online], [cit. 8. 1. 2016]. Dostupné z: <http://www.hess.cz/zakladam-babyboxy.php>

HESS, L., 2009. *Co jste se v novinách nedočeli o babyboxech*, 1. vyd. Praha: Petrklíč. ISBN 978-80-7229-233-2.

JÍRA, V., F. VOREL a M. VELEMÍNSKÝ, 2005. Vraždy novorozenců v České republice a psychosociální stav jejich matek. *Prevence úrazů, otrav a násilí*. Roč. 1, č. 1, s. 30-44. ISSN 1801-0261.

KÚMMEL, J. a P. JANKŮ, 2007. Legální anonymní odložení novorozence - současné možnosti v ČR. *Praktická gynekologie*. Roč. 11, č. 4, s. 174-176. ISSN 1211-6645.

KONEČNÁ, H., J. KLŮFA., O. DOSKOČIL a V. BUBLEOVÁ, 2012. Anonymní dárcovství gamet a anonymní porody: společné etickopsychosociální a právní aspekty. *Praktický lékař*. Roč. 92, č. 10-12, s. 546-550. ISSN 0032-6739.

LEE A.; CH. LI; N.S. KWONG a K.T. SO, 2006. Neonaticide, newborn abandonment, and denial of pregnancy—newborn victimisation associated with unwanted motherhood. *Hong Kong Med. J.* IS 1024-2708.

LEVRET, 2016. *MUDr. PhDr. Pavel Čepický, CSc.* [online], [cit. 29. 2. 2016]. Dostupné z: <http://ambulance.levret.cz/lekari/pavel-cepicky>

MACHÁLEK, E., 2016. *Problematika babyboxů - Z historie* [online], [cit. 2. 2. 2016]. Dostupné z: <http://www.babybox.cz/?p=problematika>

MAREŠOVÁ, G., 2009. Utajené (anonymní) porody versus babyboxy a návaznost zdravotní a sociální péče. *Sestra*. Roč. 19, č. 6, s. 51-54. ISSN 1210-0404.

MĚSTO MOST, 2010. *Úprava výchovy dítěte odloženého do baby boxu* [online], [cit. 3. 2. 2016]. Dostupné z: <http://www.mesto-most.cz/uprava-vychovy-ditete-odlozeneho-do-baby-boxu/d-7276>

NECHVÁTALOVÁ, V., 2007. Problematika dětských baby boxů. *Prevence úrazů, otrav a násilí*. Roč. 3, č. 1, s. 66-70. ISSN 1801-0261.

NĚMCOVÁ, J. a kol., 2015. *Skripta k předmětům Výzkum v ošetrovatelství, Výzkum v porodní asistenci a Seminář k bakalářské práci: text pro posluchače zdravotnických oborů*. Praha: Vysoká škola zdravotnická, o. p. s. ISBN 978-80-904955-9-3.

NOVOTNÝ, Z. a M. KOVALČÍKOVÁ, 2006. Nechme dětem šanci: diskuse - babyboxy. *Zdravotnické noviny*. Roč. 55, č. 21, s. 18. ISSN 1805-2355.

PHILPOT, T., 2006. Nobody's child, *Nursing Standard*. IS 0029-6570.

Postup zdravotnických zařízení při poskytování zdravotní péče související s utajeným porodem. *Věstník Ministerstva zdravotnictví České republiky*, 2005, č. 1, s. 5-6. ISSN 1211-0868.

Předpis č. 359/1999 Sb. zákon o sociálně právní ochraně dětí, [online], [cit. 18. 12. 2015]. Dostupné z: <http://www.zakonyprolidi.cz/cs/1999-359>

Předpis č. 372/2011 Sb. zákon o zdravotních službách a podmínkách jejich poskytování (zákon o zdravotních službách) [online], [cit. 18. 12. 2015]. Dostupné z: <http://www.zakonyprolidi.cz/cs/2011-372>

RATISLAVOVÁ, K., 2008. Psychologie pozdního šestinedělí. *Moderní babictví: odborný časopis pro porodnictví a gynekologii*. ISSN 1214-5572.

ŘEŽÁBEK, K., 2006. Babyboxy - ano či ne?. *Zdravotnické noviny*. Roč. 55, č. 16, s. 21. ISSN 1805-2355.

SALEEM, H. T. a P. J. SURKAN, 2014. Parental Pregnancy Wantedness and Child Social-Emotional Development. *Matern Child Health J.* ES 1573-6628 2013.

SCOTT, M. E., E. WILD SMITH., K. WELTI., S. RYAN., E. SCHELAR a N. R. STEWARD-STRENG, 2011. Risky adolescent sexual behaviors and reproductive health in young adulthood. *Perspect Sex Reprod Health*. Roč. 43, č. 2, s. 110-118. ES 1931-2393

SLANÝ, J., 2008. Zavádění tzv. „baby-boxů“ v ČR – je to dobře, nebo špatně?. *Pediatric pro praxi*. Roč. 9, č. 4, s. 268. ISSN 1213-0494.

SLANÝ, J. a F. SCHNEIBERG, 2011. Babyboxy v České republice – jak dál?. *Časopis lékařů českých*. Roč. 150, č. 11, s. 616-618. ISSN 0008-7335.

SOBOTKOVÁ, I., 2010. Biologické rodiny dětí, které jsou navrhovány do náhradní rodinné péče. *E-psychologie*. Roč. 4, č. 1, s. 51-57. ISSN 1802-8853.

ŠIMÁČEK, M., 2010. *(Náhradní) výchova dětí v Čechách* [online], [cit. 2. 2. 2016]. Dostupné z: <http://www.socialni-zaclenovani.cz/nahradni-vychova-deti-v-cechach>

ŠULOVÁ, L. a T. FAIT., 2009. Nechtěné děti. *Česká Gynekologie*. Roč. 74, č. 3, s. 228-233. ISSN 1210-7832.

ŠVECOVÁ, B., 2012. *Porod v utajení, anonymní porod a informovanost v ženské populaci*. Bakalářská práce. Univerzita Pardubice, Fakulta zdravotnických studií.

ŠPILAROVÁ, Š., 2012. *Anonymní a utajený porod* [online], [cit. 16. 12. 2015]. Dostupné z: <http://www.adamcr.cz/informacni-odbor/nahradni-rodinna-pece/pravni-a-eticka-problematika/anonymni-a-utajeny-porod>

TUREČKOVÁ, J., 2010. *Zkušenost s babyboxem, anonymní porody a utajené porody*. Bakalářská práce. Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně, Fakulta humanitních studií.

ÚMLUVA O PRÁVECH DÍTĚTE [online], [cit. 18. 12. 2015]. Dostupné z: <http://www.pravonadestvi.cz/deti/tvoje-prava/umluva-o-pravech-ditete-1/deti/tvoje-prava/umluva-o-pravech-ditete-1/prava-deti/>

VANÍČKOVÁ, E., 2011. *Noticka k závěru Výboru OSN pro práva dítěte týkajícího se výzvy k ukončení programu „Babybox“* [online], [cit. 12. 1. 2016]. Dostupné z: <http://www.babybox.cz/?p=problematika>

VANÍČKOVÁ, E., 2011. V prázdninovém hledáčku český babybox!?. *Vita nostra revue*. Roč. 20, č. 3, s. 78-84. ISSN 1212-5083.

VELEMÍNSKÝ, M., 2006. Baby box - ne, ale---. *Prevence úrazů, otrav a násilí*. Roč. 2, č. 1, s. 59. ISSN 1801-0261.

Zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, § 776 [online], [cit. 18. 12. 2015]. Dostupné z:
<http://www.zakonyprolidi.cz/cs/2012-89>

PŘÍLOHY

Příloha A – Rozhovor s Respondentem 1	II
Příloha B – Rozhovor s Respondentem 2	V
Příloha C – Rozhovor s Respondentem 3	IX
Příloha D – Rozhovor s Respondentem 4	XII
Příloha E – Potvrzení o profesionálním překladu abstraktu	XVII
Příloha F – Čestné prohlášení studenta k získání podkladů.....	XVIII
Příloha G – Rešeršní protokol.....	XIX

Příloha A – Rozhovor s Respondentem 1

Rozhovor s lékařem

1. Setkal jste se ve své praxi s problematikou babyboxů či utajených porodů? A v jaké situaci?

Jenom jako soudní znalec v případech podezření na zabití novorozence a výhradně v negativu (nevím kde je, nevím jak to udělat), v pozitivu jen ve formulaci "přemýšlela jsem". Vlastně jednou jsem se s tím setkal na předávání služby, kdy bylo referováno, že na porodním sále je rodička v režimu utajeného porodu, která chce být na revers propuštěna. Právil jsem, že jsem fakt zvědav, jak v utajení podepíše negativní revers (tedy odmítnutí hospitalizace) a dál se mě to, naštěstí, netýkalo. Prý si to pak raději rozmyslela. Ale houby. Vždyť já utajený porod i rodil. Jako začínající sekundář hluboko v socialismu. Byla to rodička, která utajila těhotenství i před manželem a odešla pak do nemocnice na operaci cysty vaječniku. Všude bylo červeně: Nikoho neinformovat! Dítě dala k adopci a odešla po úspěšné operaci domů. Dnes by ho ovšem k adopci bez souhlasu manžela dát asi nemohla. Jenom to potvrzuje, že instucionalizace "utajeného porodu" je zbytečná.

2. Jaké výhody a nevýhody mají babyboxy?

*Babyboxy mají tu zásadní výhodu, že **když dítě v noci příliš řve, tak se prostě může dát do babyboxu.** Nevím, jak dnes, ale v počátcích babyboxů se to tak dost často zneužívalo, alespoň podle zpráv od novinářů. Zase, **inteligentní žena to nepotřebuje,** v minulosti se novorozenci nechávali třeba na chodbě na poliklinice, kde se jim dohromady nemůže nic stát. **No a neinteligentní žena to nedokáže. Zabijení novorozenců to moc nezabrání, už z technických důvodů.** Vždyť si to představte, **žena tají těhotenství, pak tajně porodí doma na záchodě, zatímco děti a manžel spí. A teď by se měla sbalit a vyrazit tajně k babyboxu?***

3. Jaké výhody a nevýhody mají porody s utajenou totožností matky?

*Utajené porody **nemají žádný smysl.** Inteligentní žena dosáhne téhož snáze a spolehlivěji bez využití tohoto paragrafu. Zcela **stačí odjet родit mimo bydliště,** kde ji nikdo nezná, a případně při příjmu zdůraznit, že si nepřeje, aby o ní dostal informace kdokoli, ale i bez toho je personál vázán povinnou mlčenlivostí a nejspíš se jí sami zeptají, koho mohou informovat, tak jenom řekne, že nikoho. **Žena méně inteligentní si***

utajený porod stejně nezorganizuje. Ostatně jaká anonymita, když musí podat písemnou žádost a písemně se vzdát rodičovských práv, a stejně pojišťovna a statistici dostanou hlášení. Utajené porody jsou nesmysl dnes do důsledků nezorganizovatelný - to jen JUDr. Vodičková za ně bojovala tak dlouho a tak hlasitě, že je prosadila.

4. Zastáváte názor, že i biologický otec by měl mít právo rozhodovat o tom, zda dítě odložit či nikoli? Potažmo mít právo vědět, že se stal otcem?

Otec má všechna rodičovská práva. Míněn je pochopitelně "právní otec", nikoli otec biologický, a jinak nelze, už proto, že "mater certa, pater semper incertus est". Je-li otec, musí se vzdát rodičovských práv, stejně jako matka. Pokud se otec nevypátrá nebo pokud žádný "právní otec" není, pak pochopitelně práva nemá. Zda má biologický otec právo na právní otcovství, i když to matka odmítá, to je otázka právní a řešil by to asi soud. Konzultoval jsem případ, kdy se pravděpodobný biologický otec dlouho domáhal uznání svého otcovství proti právnímu otci, totiž manželovi, ale protože proti němu byli oba právní rodiče, tak se ničeho nedomohl. Rodičovská práva ovšem právní otec získává až porodem. Do té doby není otcem a ani nemůže, když není dítě.

Náhradní otázky:

1. Proč si myslíte, že matky odkládají své děti?

Netuším.

2. Myslíte si, že dostupnost nových prostředků, jak odložit dítě, přispělo k jejich většímu opouštění?

Ani to netuším. Ale v obou otázkách předpokládám, že když se ta opatření zavádí, tak se snad vedou alespoň nějaké statistiky.

3. Je podle Vás správné, že utajený porod nemůže využít každá žena? Proč?

Asi narážíte na odstavec 1. Zde je to správné, nebo přinejmenším logické. Součástí tohoto porodu je vzdání se rodičovských práv. Není-li otec znám, nemůže se ničeho vzdát. Ale je-li žena vdána, je otcem manžel, leda by soud rozhodl jinak. V době porodu soud dosud nerozhodl (ani nemohl, o otcovství může rozhodnou až poté, co existuje dítě), takže i otec by se musel vzdát rodičovských práv. Teoreticky by asi byla možná úprava, že by manžel musel s utajeným porodem písemně souhlasit a vzdát se

rodičovských práv, ale zákonodárce zřejmě uznal, že to už by skutečně byla groteska, s čímž mohu jen souhlasit. Žena, která je vdána, může ovšem odjet rodit kamkoli. Všichni jsou vázáni povinnou mlčenlivostí. S dítětem pak může odjet taky kamkoli, tedy na území ČR, třeba ke vzdálené tetě, kterou manžel nezná - manžel po ní nanejvýš může vyhlásit pátrání. A i když ho vyhlásí po ní, stěží ho vyhlásí po dítěti, o kterém neví. A pokud spolu nežijí a pokud ona na něm nic nechce, tak se skutečně asi nemusí dozvědět, že je otec. Pro ni to není příliš komfortní, jsou situace, kde je souhlas obou rodičů požadován.

(BERANOVÁ, 2016)

Příloha B – Rozhovor s Respondentem 2

Rozhovor s porodní asistentkou

1. Setkala jste se ve své praxi s problematikou babyboxů či utajených porodů? A v jaké situaci?

S problematikou babyboxů ne, protože na mém pracovišti babybox není, takže ta žena neřekne, že dá dítě do babyboxu. Navíc tyto ženy s největší pravděpodobností ve zdravotnickém zařízení ani neporodí. To už radši porodí a utečou.

S utajeným porodem jsem se setkala, ale velmi málo. Stalo se, že žena si spletla anonymní a utajený porod. To se stává velmi často, že ženy si pletou pojem anonymní a utajený porod. Anonymní porod v České republice není možný. Tudiž utajený porod je porod, na základě dobrovolné písemné žádosti rodičky, která v souvislosti s porodem požádá to konkrétní zdravotnické zařízení. Dále musí mít trvalý pobyt na území České Republiky a jejímu manželovi nesmí svědčit domněnka otcovství. Žena vystupuje pod svou vlastní identitou a my se s ní můžeme domluvit, že bude vedena v tom zařízení pod pseudonymem. Ale ta zapečetěná dokumentace, která se potom dává do trezoru, je pod pravým jménem. Jestliže žena nechce jednat s pojišťovnou, může si tu péči zaplatit sama, ale myslím si, že pokud se ta žena, ocitá v nějaký vážný situaci, tak si to z finančních důvodů spíš nezaplatí. Podmínkou toho porodu taky je, že ta žena se vzdává péče o dítě. Do rozhodnutí soudu je ale jeho právním zástupcem. Takže kromě písemný žádosti ohledně utajeného porodu, podepisuje i prohlášení, že nehodlá o dítě po porodu pečovat. Ta žádost musí být podepsaná žadatelkou, lékařem a svědkem. Nemůže o ten porod tedy požádat žena, která je vdaná, je potřeba si ověřit její rodinný stav. Pokud je rozvedená, tak ta doba musí být delší než 300 dní, nebo 300 dní od úmrtí manžela.

2. Jaké výhody a nevýhody mají babyboxy?

*Babyboxy jsou po celé České Republice a stále jich přibývá. Jsou na to různé názory a je to nějaká **určitá možnost pomoci matce z tíživé situace**. Odpůrci říkají, že se jedná o návod, jak se lze dítěte zbavit. **Já si myslím, že je lepší tato cesta, než aby se ho matka zbavila kriminálním způsobem, protože to dítě jde do adopce a k milující rodině.** Nejsm si jistá, zda kdyby nebyly babyboxy, **zda by byl vyšší nebo nižší počet kriminálně se zbavených dětí.** **Myslím si, že někdo řekne ano, někdo odpoví, že ne.** Pokud by došlo*

k záchraně alespoň jednoho dítěte, tak si myslím, že je to dobrý. Jestliže ale ta žena chce tomu dítěti ublížit, tak to nejspíš udělá.

Jako klad babyboxů beru to, že ta žena má možnost volby, nabízí se jí nějaká možnost řešení jak pro její ochranu, tak pro zachování zdraví a života ať už pro ni nebo pro dítě. Dále má to dítě možnost dostat se do rodiny, která na něj čeká. Pokud se tam dostane. Horší je to u dětí, který jsou v babyboxu odložený s nějakým handicapem a jsou těžko umístitelný. Tady je potom na místě otázka, kolik takových dětí v tom babyboxu bylo nebo je. Celá ta situace je ukázkou toho, že ta žena nemá podporu ani od rodiny, ani od žádné instituce a je v situaci, kterou neví, jak vyřešit.

3. Jaké výhody a nevýhody mají porody s utajenou totožností matky?

*Utajený porody jsou záporný v tom, že se **nejedná o utajený porod**. Matka je normálně vedena pod svými pravými údaji před pojišťovnou a zčásti i před matrikou. Nemocniční matriky vyplňují hlášení o narození dítěte a posílají to na matriční úřad. Nemocniční matrika musí samozřejmě na jeden z těch listů napsat, že se jedná o utajený porod. Takže tady se to dozví. Toho hlášení jsou dohromady tři listy a na všech těch listech má být uvedeno, že ta matka žádá o to utajení. Každopádně jeden z těch výtisků obsahuje matčiny skutečné údaje a taky údaje o dítěti. Matka má právo dát dítěti jméno, pokud chce, ale to příjmení dítěte je podle skutečného příjmení matky. Pokud matka dítěti jméno nechce dát, tak je nutný jí informovat, že se teda vzdává pojmenování dítěte. Matrikářka na tom matričním úřadu zapečetuje ten výtisk, kde jsou napsány údaje o té matce a ta dokumentace je vedena zvlášť. To je ten výtisk ohledně hlášení o narození. Dál jsou ještě dva výtisky, kde se vyplňuje už jenom jméno dítěte, pokud mu ho ta matka dá. A jak už jsem řekla, tak je tam i to příjmení po matce, který to dítě má. Dále zde jsou údaje o dítěti, to znamená datum a čas narození, pohlaví, váha a délka. Zde se také uvádí, kolikáté dítě se matce narodilo, ale jinak o ní nejsou vyplněny žádný údaje. Pak je tomu dítěti přiděleno rodné číslo a probíhá zápis do matriční knihy, kde je datum narození, pohlaví, rodné číslo, popřípadě jméno a příjmení dítěte. Údaje o matce teda nejsou, v tom záznamu se uvádí, že jde o utajený porod. Tudíž ten **porod není utajený před zdravotní pojišťovnou, zčásti před matrikou a vlastně i před zdravotnickým zařízením**. Matka u porodu vystupuje pod pseudonymem, ale po tom proběhlém porodu se pod jejím pravým jménem její zdravotnická dokumentace doplní o údaje. Až údaje odejdou zdravotní pojišťovně, dokumentace se zapečetí a ukládá se do trezoru. Ta*

dokumentace může být otevřena na základě soudního rozhodnutí, anebo když ta matka o to písemně požádá. *Legislativa je to docela nešťastná, protože ten porod není skoro vůbec utajený. Myslím si, že ty ženy na sebe tímhle spíš můžou upozornit, protože ty pracoviště nejsou zvyklí na to, že ty ženy rodí v režimu toho utajeného porodu a takhle se o ni budou tím pádem všichni zajímat. Ta právní ochrana tady samozřejmě je, protože žena je v porodní knize zapsána pod pseudonymem, ale jinak na sebe spíš soustřeďuje tu pozornost. Daleko větší zkušenosti jsou s tím, když ta žena přijde, do informovaného souhlasu napíše, že si nepřeje, aby byl někdo informován, že nesmí být nikomu podány o ní informace a řekne, že jde dítě do adopce. Pak většinou projde bez daleko menšího povšimnutí v tom zdravotnickém zařízení. Záleží samozřejmě na tom, jestli to ta žena řekne až při příjmu na porodní sál anebo jestli se tak rozhodla už v těhotenství. Myslím si, že je to otázka ohledně motivace lidí, z jakého důvodu chtějí svou totožnost utajit.*

4. Zastáváte názor, že i biologický otec by měl mít právo rozhodovat o tom, zda dítě odložit či nikoli? Potažmo mít právo vědět, že se stal otcem?

To je věc právní ochrany dítěte, je tady zákon o rodině. Záleží, zda ta žena je sezdaná, navíc někdy ani neví, kdo je otcem toho dítěte. Protože ta žena je během těhotenství s tím dítětem více spojena i vlastně hormonálně, navíc vystavuje se i nebezpečí při tom porodu, tak rozhoduje ta žena. Tady je to jako s interrupcí, ten plod je součástí těla ženy, takže ona rozhoduje a neudělá s tím nikdo nic. Ani partner, ani manžel. Většinou si to ta žena rozhoduje sama a ten partner nebo manžel to nemusí ani vědět, otec tady vstupuje až ve chvíli, kdy se to dítě narodí.

Náhradní otázky:

1. Proč si myslíte, že matky odkládají své děti?

Jedná se zejména o matky v těžké sociální situaci s minimálním zázemím. I ty matky jsou sociálně slabší, takže je spíš otázkou, jaký má ta žena rozumový schopnosti. Tam záleží na těch rozumových schopnostech a intelektuálních schopnostech té ženy. Jsou to ženy, které často rodí daleko od svého bydliště. I ženy inteligentní se ale dostávají do složité situace a dítě nechtějí žádným způsobem ohrozit a nechtějí klasickou cestu adopce. Dále jsou to ženy, které se bojí přenosu informací a odhalení identity, například svého expartnera.

2. Myslíte si, že dostupnost nových prostředků, jak odložit dítě, přispělo k jejich většímu opouštění?

To nedokážu říct, jestli se snížil. My nevidíme všechny ty problémy, ať už domácí násilí, násilí na dětech, tu těžkou situaci. Je tady hodně důležitá prevence a ochrana té rodiny. Žádný nový prostředky nezajistí, že ta žena se nedostane do problémů. Měla by existovat nějaká sociální kontrola rodin a pozorovat ty lidi. To okolí by té ženě mělo pomoci včas, hlavně pokud je tam to násilí, drogy, alkohol nebo nějaká žárlivost partnera, protože pak už může být pozdě. To, že ta matka dá to dítě do babyboxu je ještě správný, hlavně, že zachová jeho život.

3. Je podle Vás správné, že utajený porod nemůže využít každá žena? Proč?

Legislativní definice utajeného porodu, je nešťastná a zavádějící. Protože jak už jsem říkala, on vůbec není utajený. Tady je důležitý využít všechny prostředky k tomu, aby ta žena neměla šanci dostat se do problémů. Měly by být využity veškerý prostředky, aby se ta žena do problémů vůbec nedostala.

(BERANOVÁ, 2016)

Příloha C – Rozhovor s Respondentem 3

Rozhovor se sociální pracovnící

1. Setkala jste se ve své praxi s problematikou babyboxů či utajených porodů? A v jaké situaci?

Ano, zařízení, která instalují babyboxy nebo prosazují utajené porody, nás jako sociální odbor kontaktují a my děti okamžikem porodu nebo vložení dítěte do babyboxu přebíráme do péče. V současné době to děťátko projde nejdřív lékařským vyšetřením, to z babyboxu samozřejmě podrobnějším, protože u něj se musí vyšetřit všechno, tam se nezná žádná anamnéza, neví se nic o matce a pravděpodobně nebylo ani nikde sledovaný to dítě ani to těhotenství. Pakliže je dítě zdravé a je v pořádku, tak v dnešní době putuje na přechodnou dobu do pěstounské péče a hledají se pro něj rodiče. Těm dětem se určí identita, to znamená, že sociální pracovníce podá návrh k soudu. Na základě lékařských zpráv, kde je i stáří dítěte, se potom dítěti navrhne jméno.

Nestává se to příliš často, ale stává se, že matka chce dítě zpátky. V tomto případě ale musí matka podstoupit test maternity, to znamená, že jde na testy DNA a nabírá se jak dítě, tak maminka. Maminka si to ale musí zaplatit sama, což je taky náročný, ale tak to je. Potom se teda musí obrátit na soud a dokázat, že je schopná té další péče o to dítě. Protože odložením toho dítěte třeba do babyboxu se ona vzdává všech rodičovských práv. Většinou je tam tedy nějaký závažný důvod, ať psychický nebo sociální. Určitě to není tak, že ta matka přijde s pláčem, že chce dítě a dostane ho. Trvá to.

2. Jaké výhody a nevýhody mají babyboxy?

V případě babyboxů se jedná hlavně o domácí porody. Takové dítě je velmi často neošetřené, nahaté, zabalené v hadru a tudíž i ohrožené. Také se stalo, že v babyboxu bylo i dítě postižené, bohužel se to stává. Myslím si, že ty babyboxové děti jsou hlavně ženských, který jsou bez partnerů. Že jim to prostě nevyšlo. Když tam jsou daný ty děti úplně těsně po těch porodech, tak se to dá pochopit, moc se ale nedá pochopit, když se tam dá dítě třeba pětiměsíční.

3. Jaké výhody a nevýhody mají porody s utajenou totožností matky?

Výhodou je, že ten porod je odborně vedený a i když jsou informace o matce důvěrné, lze je při ohrožení dítěte vyhledat. Takže tento způsob je pro dítě bezpečnější.

4. Zastáváte názor, že i biologický otec by měl mít právo rozhodovat o tom, zda dítě odložit či nikoli? Potažmo mít právo vědět, že se stal otcem?

No otec to není jenom zploditel, ale taky člověk, který má svoje práva a jsou tam nějaký babičky, tetičky a v podstatě ta matka jim odepře právo na to dítě. To vůbec není jednoduchý. Já chápu ty ženy, že ta tíha toho těhotenství a porodu je na nich, ale pakliže tam existuje někdo, kdo může převzít tu péči o to dítě, tak není možný ho z toho vynechat. A může být ten tatínek v uvozovkách tisíckrát hajzl, ale to se mu musí nějakým způsobem dokázat jo, není možný tomu muži upřít to právo. Jestliže s někým zplodím dítě, tak s tímhle musím počítat, že jsme na to dva.

Náhradní otázky:

1. Myslíte si, že dostupnost nových prostředků, jak odložit dítě, přispělo k jejich většímu opouštění?

Babybox není žádná novinka, už dříve ho používaly kláštery, který měly schránky na děti. U nás s tím přišel pan Hess. Určitě existují přesný statistiky, kolik tam těch dětí bylo, takže určitě ty děti neskončily jen tak někde, ale nevím, do jaký míry to dokáže ovlivnit. Pakliže matka v nějakým zkratovitým jednání to dítě zabije, tak ho prostě zabije nebo ho někde odhodí, prostě to udělá. Nevím, jestli to úplně přispěje k tomu, že ty matky to uvědomí natolik, že mu neublíží. Ty matky to mají často promyšlený, a když to chtějí udělat, tak to udělaj. Ano, hodně dětí se dostalo do nových rodin a určitě žijou šťastně a nejsou v kontejneru, ale nejsem si jistá, že by to tak bylo i kdyby ty babyboxy nebyly. Naopak se najdou ženy, který tomu dítěti ublíží, i když vědí, že ty babyboxy jsou. Nevím prostě, jestli se to nějak vzájemně ovlivňuje. A není to můj názor, ale je to i názor kriminalistů. Měli jsme s nimi diskuzi ohledně toho a nikdo si netroufá říct, že by se to vzájemně propojovalo. Bohužel těch mrtvých nalezených dětí je hodně. Ty babyboxy jsou, ta osvěta existuje, takže pokud ta máma má nějaký svědomí, tak tam to dítě dá. Chce třeba zůstat v anonymitě nebo je to cizinka bez pojištění a tak dále. Pakliže se ale chce dítěte zbavit za každou cenu, tak mu ublíží.

2. Je podle vás správné, že utajený porod nemůže využít každá žena? Proč?

Jasně, jako logicky nesmí být vdaná a ten muž není jenom zploditel, ale má taky ty práva.

(BERANOVÁ, 2016)

Příloha D – Rozhovor s Respondentem 4

Rozhovor se zakladatelem babyboxů

1. Setkal jste se ve své praxi s problematikou babyboxů či utajených porodů? A v jaké situaci?

Nenapadne Vás něco lepšího, Michalko? Na to se mě ptají vždycky, jako první otázku. Odkládání dětí je celohistorická, celospolečenská záležitost všech dob a podobný bedýnky, jako zřizuju já, pod názvem babyboxy, jsou pod podobnými názvy v nejrůznějších zemích a byly zřizovány po celou dobu v historii lidstva. Začneme starým Římem na tržištích mramorové nádoby, pokračujme třeba ve středověku, první takovej dům pro odložený děti byl v Milánu, jmenoval se Xenodochium. Pak se přesuneme do 18. století a třeba do Paříže, kde bylo ročně odloženo několik tisíc dětí. Taky všechny umřely vzápětí. Je to prostě celospolečenská záležitost a já jsem zřejmě dotčen nějakým nešťastným případem, který jsem zaslechl někde v televizi nebo ve sdělovacích prostředcích.

2. Jaké výhody a nevýhody mají babyboxy?

*Babyboxy jsem si vymyslel zhruba před 11 lety zřejmě dotčen nějakou takovou tragickou událostí, nálezem nějakýho, ať už mrtvýho nebo možná jenom živýho prochladlýho děťátka na lavičce v parku. Momentálně renovuju a vyměňuju starý babyboxy za nový a současně ještě mám v plánu asi 15-20 nových. Zbývá ještě asi 15 okresních měst, který nemaj babyboxy. Ten název babybox je teda skutečně můj původní a ta podoba tý plechový bedýnky na děti je taky moje. Před třema nebo čtyřma rokama jsem vyměnil výrobce. Vyrábím babyboxy se Zdeňkem Juřicou v Náměšti nad Oslavou a jsou diametrálně odlišný od těch původních. Jsou nerezový, dvoukřídlý, automaticky se otvíraj, automaticky se zavíraj a jsou to prostě mercedesy oproti původním trabantům. *Co se týče babyboxů, tak tam je utajený všechno no. Ono totiž se jedná o to, že ne každá osoba, ne každá maminka kolem porodu, chce jednat se zdravotním personálem a dohadovat se s ním, jestli teda to dítě tam nechá nebo nenechá jo. Víte, já mám určitý místa, kam chodím nerad, a proto si dovedu živě představit, že maminka nejde ráda do nemocnice, kde se domlouvá o tom, jestli bude porod utajenej a jestli se vzdá dítěte, v tom jí nikdo nezastoupí jo. Zatímco k babyboxu přistoupí pevným krokem, on se otevře, některý musej vzít za kliku jo, ale většinou ty nový, tam už jenom zmáčkne knoflík jo a ejhle, odloží dítě. Tak asi hezký to není, ale je to teda skutečně bez jednání**

no, tak já nevím. *A ona si to nakonec může stejně rozmyslet* jo, to opatrovnický řízení podle nového občanského zákoníku dneska neproběhne dřív, jak v průběhu roku, ale stejně bych řekl, že dneska, protože je to rozfázovaný do několika fází, že to bude probíhat dva roky a dokavad' není pravomocnej rozsudek o svěřeni toho děťátka do nějaký rodiny k adopci, dokavad' nenabyde právní moc, to znamená v pravým horním rohu to razítko, tak do tý doby *ta maminka biologická má šanci to děťátko furt získat. U toho utajeného porodu tu šanci taky má no, prostě ta šance tam je, dokavad' ten rozsudek není v právní moci.* Já bych řekl, že je to tak *nastejno, akorát je u toho babyboxu miň domlouvání* nebo tak. Já kdybych odkládal své děťátko, tak ho odložím do babyboxu.

3. Jaké výhody a nevýhody mají porody s utajenou totožností matky?

Utajený porody jsou takovej nepodařenej zákon. Jedna opatrovnická soudkyně, moje kamarádka, nebudu říkat, to je zákon zmetek. Ten zákon je vhodnej pouze pro svobodné ženy, pro Česky, nesmí být vdané a tak dále no. Takže je omezenej těmahletěma vlastnostma. Tím pádem teda je ten okruh těch žen poměrně zúženej. No, navíc o tom utajení se zase nedá moc mluvit, protože ta ženská přijde do porodnice, tam vytáhne občanku, vytáhne kartu pojištěnce, kterou si teda opišou, proběhne porod, přijde za ní sociální pracovnice, ještě za ní přijde nějakej doktor, nějaká vrchní sestra a říkaj jí: paní Nováková, nechcete si to rozmyslet? Máte takový krásný dítě a tak podobně. Tak nám to tady podepište, ona jim tam něco podepíše a oni to strčej všechno do obálky a vzápětí tu obálku zalepěj. Tak až podsud' utajeno. No, vzápětí, když se rozhoduje o tom, kdo to děťátko bude mít, tak dojde k opatrovnickému řízení, který teda je za účasti OSPOD a především opatrovnickýho soudce. Opatrovnickej soud dostane obálku sice zalepenou, tu rozlepi, maminku předvolá a zeptá se: paní Nováková, vy teda opravdu to dítě nechcete? No tak až podsud' utajeno teda no. Ono to v podstatě nemá jako žádněj velkej efekt teda jo, ale opravdu to nemá žádněj velkej efekt. Jako něco malinko je tam utajenýho, ale už skoro nic není utajenýho, už skoro nic. Prostě maminka musí přijít do porodnice a musí vytáhnout občanku a kartu pojištěnce, kterou oni posléze zalepěj a pak jí zase někdo rozlepi a pak snad někde na matrice bude zalepená no. No vlastně z toho utajení tam je pramálo, to víte vy sama no.

4. Zastáváte názor, že i biologický otec by měl mít právo rozhodovat o tom, zda dítě odložit či nikoli? Potažmo mít právo vědět, že se stal otcem?

Tak to v každém případě, já samozřejmě nevím, kolik maminek odložilo děti s vědomím tatínků, domnívám se, že většina odložených dětí asi byla odložena jenom maminkou. Ale ani tím si nejsem jist, je zcela jistý, že některý děti byly odloženy mužem. Tedy buď tatínkem, nebo nějakým mužem. Vím o konkrétních případech, že muži byli viděni, jak přicházejí k babyboxu, berou za kliku, vyndávají z batohu nebo ze sportovní tašky nebo z nějakého ruksaku na zádech dokonce, vyndávají dítě, dávají ho do babyboxu a odcházejí. Dokonce jeden do hloubětínského babyboxu, to je ten první, kterej byl zřízenej v roce 2005, tak tam přijel na kole, dítě vyndal z batohu, odložil ho a zase odjel na kole (pozn. viděl ho jeden lékař z okna). Bylo to ve dne, nemaj zábrany ty lidi. V kladenský nemocnici bylo taky určitě odložený děťátko nějakým mužem, ten byl tam taky viděnej. V Ústí taky nějakej odložil dítě. Někdy je někdo vidí, a když jako zrovna s tím člověkem pak mluvím, no tak mi to řekne. Ale jestli to jsou tatínkové nebo strejdové nebo maminka už neví, kdo je tatínek, což je velmi často taky možný no. Víte, Vám se jedná o to, kdo by měl o tom rozhodnout. Samozřejmě oba dva partneři, ale domnívám se, že většinou to rozhoduje ta maminka. Protože ta maminka bývá v tý situaci, tý nešťastnice, sociální, psychický a tak podobně že jo. Sama víte, že maminka se v období toho porodu ocitá v nejrůznějších psychických stavech, který hraničej až s psychózou a tak podobně. Takže pak nikdo neví, co to vlastně dělá.

Otázky navíc:

1. Odkládají se spíše děti porozené ve/mimo zdravotnické zařízení?

To se ne vždy zjistí. Samozřejmě někdy je to zcela jasný jo, někdy je u toho děťátka třeba profesionálně ošetřen pupečník, nebo když má děťátko vpich na patičce a odebíralo se mu něco. Pakliže to děťátko je od mázku a od plodový vody a v babyboxu je s ním odložená placenta, no tak pak se teda předpokládá, že se narodilo někde asi v nějakých soukromých podmínkách. Pakliže je u toho děťátka vloženaj rodnej list, což se teda taky stalo, konkrétně hned u prvního děťátka. Ale co já vím, tak se to stalo jen dvakrát. Ale možná, že ne všechno vím, protože vždycky, když otvírám babybox, ne vždycky, tak se dostanu do řeči s nějakějma neonatologama nebo nějakým personálem zdravotním, tak se mě na to ptají. Co kdyby tam byl odloženaj rodnej list nebo kdyby tam byla identita? Tak říkám prosím vás, dejte to do obálky, strčte to na dno šuplíku

a nechte si to jako památku. Protože tím, že teda tu identitu toho dítěte odhalíte, na matku se vrhnou sociální pracovníci a budou jí přesvědčovat, že si má vzít děťátko zpátky a tak podobně a proces bude tím prodlouženější. To děťátko když je odložený bez identity, tedy je v podstatě právně volný, není koho se ptát, zda souhlasí s adopcí, tak je to všechno rychlejší. Když je rozumnej řetězec OSPOD a opatrovnické soud a OSPOD hned navrhne nějakou rodinu, která má požádáno o adopci dítěte a opatrovnické soud vydá usnesení o předběžném opatření, tak to dítě může jít v podstatě z té nemocnice rovnou do té rodiny. Nebude ještě teda jim svěřený, ale bude to dítě už v tuto fázi u třeba pěstounů a tak podobně a postupně se jim bude přibližovat. Samozřejmě, že ty lidi trošinku riskují, že se o dítě nějaká maminka přihlásí a že jim ho zase vezmou. Ale ona se nepřihlásí. Několik se jich přihlásilo, ale moc jich nebylo, bylo jich tak dejme tomu pět.

2. Nachází se v babyboxu i nemocné děti?

Stalo se, že bylo odloženo dítě bez mozku, holčička to byla a já se domnívám, že důvodem odložení bylo to, že rodiče věděli, že teda trpí touhle tou anencefalií. A proto ji odložili. Fakt je, že dítě vypadalo na pohled zdravý, růžový, ale vím, že umřelo teda no. Ale to je jediný, který vím no. Pak teda vím, že přežilo dítě, holčička, která vážila 750g v Mostě, ale jestli se úplně dala do kupy nebo nedala do kupy, to nevím teda jo. Ale fakt je, že teda z Mostu jí pustili, když už měla asi, já nevím, tři kila, takže nějak teda, nějak teda přežila no. Ale jestli je v pořádku nebo není? No a teď úplně předposlední případ je Vietnamec malej, kterej byl odložený do Hloubětína a ten není v pořádku. Ale jeho mamince Vietnamce pomáhám a zatím jsem jí slíbil, že za ní zaplatím testy DNA. Domníval jsem se, že ona to dítě chce odložit, protože není v pořádku. Mluvil jsem s ní, osobně jsem se s ní sešel, má už holčičku jednu doma, no a řekla mi, že to dítě neodložila, protože není v pořádku, ale že to ví, ale že se s ní starej Vietnamec pral a protože ho vykážali z bytu policajti a tak podobně. Takže to bylo v takovýhle dramatický situaci, ale teď, že ho chce zpátky no. Dítě je teď v nemocnici a ona o něj žádá. Takže to jsou některý děti, o kterých vím, že nejsou v pořádku. Některý děti vídám a ty jsou absolutně v pořádku.

3. Stává se, že Vám maminky volají?

Maminky? No, často ne, ale volaj no. Stane se, že volaj, že se ptaj kde je ten babybox, kde je nejbližší, já to mám daleko a přijed'te si pro to dítě a tak podobně. A to já samozřejmě odmítám.

4. Bylo nějaké dítě větší než novorozenec?

Ano, byly i větší, než novorozenci. Nejčastěji odloženej typ dítěte je novorozenec v ušmudlaným pánským triku, anebo zabalenej v dece od psích chlupů. To je nejčastější odložení. Jsou novorozenci, který jsou oblečený, a jsou samozřejmě i děti až půlroční jo, výjimečně. No a pak Vám můžu vyprávět příběh jednoho dítěte letošního, který bylo odložený v Kladně. Já dostanu fotografii, do mobilu nebo do počítače, z toho babyboxu zevnitř z tý schránky jo. Dítě oblečený hezky, na pohled čistě a mluvím se sestrou a pak jsem mluvil ještě s primářem a říkám, to je nějaký děťátko hezký, čistě oblečený, a oni oba dva my řekli jedno a to samý, jo, ale smrdí.

(BERANOVÁ, 2016)

Příloha E – Potvrzení o profesionálním překladu abstraktu

POTVRZENÍ O PŘEKLADU ABSTRAKTU BAKALÁŘSKÉ/DIPLOMOVÉ PRÁCE

Jméno a příjmení studenta: *Michaela Beranová*

Forma studia: *Denní*

Ročník: 3. Studijní obor: *Porodní asistentka*

Akademický rok: *2015/2016*

Název bakalářské/diplomové práce: *Babyboxy versus porody v utajení*

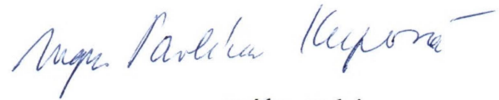
Jméno a příjmení překladatele:

Mgr. Pavlína Kupová
Dubanská 658
190 17 Praha 9

IČ: 48102300

Datum:

10. 2. 2016

razítko, podpis

Příloha F – Čestné prohlášení studenta k získání podkladů

ČESTNÉ PROHLÁŠENÍ

Prohlašuji, že jsem zpracovala údaje/podklady pro praktickou část bakalářské práce s názvem Babyboxy versus porody v utajení v rámci studia/odborné praxe realizované v rámci studia na Vysoké škole zdravotnické, o. p. s., Duškova 7, Praha 5.

V Praze dne .....

.....

Příloha G – Rešeršní protokol

Rešeršní protokol

Jazykové vymezení: čeština, slovenština, angličtina

Klíčová slova: babybox – náhradní rodina – nechtěné těhotenství – odložení dítěte – utajený porod.

Časové vymezení: 2005-2015

Druhy dokumentů: vysokoškolské práce, knihy, články a příspěvky ve sborníku, elektronické zdroje

Počet záznamů: 60

Použitý citační styl: Harvardský, ČSN ISO 690-2:2011 (česká verze mezinárodních norem pro tvorbu citací tradičních a elektronických dokumentů)

Základní prameny:

- katalog Národní lékařské knihovny